ena 5 din

19. avgusta 1978

DE

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Vojko Černelč, odgovorni urednik: Bojan Samarin

DELAVSKA ENOTNOST

št. 32 — leto XXXVII

Preveč »sramežljivo« o varstvu samoupravnih pravic

Preberite na 4. strani

Tudi na domačem pragu je kaj pomesti!

Preberite na 5. strani

Razgibano navkljub dopustom

S skupščino občinske organizacije ZSS Velenje so začeli v Šaleški dolini obdobje sklepnih priprav na 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije. Upoštevaje gradivo, o katerem bo govora na bližnjih kongresih Zveze sindikatov Slovenije in Zveze sindikatov Jugoslavije, so določili posebne naloge velenjskih sindikatov v prihodnjem obdobju.

Med številnimi nalogami, ki so jih bili zapisali v akcijskih programih prihodnjega dela, velja še posebej omeniti prizadevanja, da bi vse samoupravne organizacije in skupnosti čimprej izdelale in sprejele plane in tako kar najbolj dosledno uresničile načela samoupravnega družbenega načrtovanja. Ugotavljajo namreč, da so na ta načela ponekod ali pozabili, ali pa jih prepočasi uresničujejo. Seveda bodo morale organizacije zveze sindikatov zagotoviti, da bo uveljavljen optimalni vpliv delavcev pri oblikovanju in sprejemanju planov ter da bodo v njih zapisani celoviti interesi delavcev, ne samo proizvodna in razvojna hotenja. Nalog ne manjka tudi na drugih področjih, omenimo pa naj posebej še urejenost družbenoekonomskih odnosov, odločanje o bistvenih vprašanjih materialnega položaja delavcev ter, ne nazadnje, tudi doseganje kar najboljših rezultatov dela.

Po skupščini so se na občinskem svetu Zveze sindikatov Slovenije Velenje sestala vodstva organizacij zveze sindikatov iz Šaleške doline in sprejela program aktivnosti v pripravah na 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije. Ugotavljati je mogoče, da tudi dopusti ne vplivajo na to, da ne bi potekala v večini organizacij zveze sindikatov živahna dejavnost v pripravah na bližnji kongres slovenskih sindikatov. Članstvo dokaj podrobno ocenjujejo dosedanje delo organizacij zveze sindikatov ter obravnava kongresno gradivo in predloge dokumentov, v tej zvezi pa sprejema takšne delovne usmeritve, ki naj omogočijo hitrejše razreševanje še preostalih odprtih vprašanj, posebej še v zvezi z uresničevanjem vsebine zakona o združenem delu in uveljavljanjem novih dohodkovnih odnosov. Dogovorjeno je, da bo trajala v Šaleški dolini razprava o gradivu, ki bo predloženo 9. kongresu Zveze sindikatov Slovenije, predvidoma do 24. avgusta, da bi zatem na seji občinskega sveta Zveze sindikatov Slovenije Velenje ocenili potek obravnave ter zbrali mnenja in morebitne predloge dopolnitev.

Upoštevaje akcijski program in kongresno gradivo pripravljajo komisije občinskega sveta ZSS Velenje, ki se sestajajo te dni, programe dela. Sicer pa se velenjski sindikati aktivno vključujejo tudi v akcije medobčinskega sveta ZSS celjske regije v pripravah na 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije. V tej zvezi velja posebej omeniti vključitev nekaterih temeljnih oziroma drugih organizacij združenega dela z območja občine Velenje v pripravo javne tribune o samoupravnem sporazumevanju o delitvi sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

P. O.

Za skupno korist se velja potruditi

Milan Deisinger

V tovarni celuloze in papirja Djuro Salaj v Krškem so pred dnevi podpisali samoupravni sporazum, s katerim so se slovenski gozdarji in največja celulozna tovarna v naši republiki dogovorili o prihodnjem sodelovanju na družbenoekonomskih osnovah skupnega prihodka. To je prvi primer v slovenski papirni industriji, da se v skladu z ustavnimi izhodišči in zakonom o združenem delu urejajo medsebojni odnosi na dohodkovnem načelu, in sicer — kot že rečeno — med tovarno Djuro Salaj kot največjim porabnikom celuloznega lesa in pa 15 OZD slovenskih gozdnih gospodarstev.

Samoupravni sporazum, ki zajema področje dobav celuloznega lesa smreke, jelke, bukve in topola zagotavlja tovarni Djuro Salaj, da bo od gozdnih gospodarstev imela pravočasno in povečano dobavo celuloznega lesa. Doslej je namreč tovarna Djuro Salaja morala od 720.000 prostorninskih metrov lesa, kolikor ga potrebuje za nemoteno proizvodnjo, uvoziti dobro polovico vsega lesa.

Z uresničevanjem pravkar sklenjenega samoupravnega sporazuma nameravata obe strani prispevati k zmanjšanju uvoza celuloznega lesa, k skupnemu načrtovanju oziroma usklajevanju planov, skupnemu dogovarjanju o prodajni politiki, sprejemanju rizika in k sprejemanju obveznosti, pravic in odgovornosti, združenih s proizvodnjo skupnega proizvoda. Udeležba gozdnih gospodarstev je zagotovljena v skupnem prihodku, ki bo dosežen s prodajo skupnega proizvoda Tovarne celuloze in papirja Djuro Salaj.

Značilnost samoupravnega sporazuma tudi je, da porabnik celuloznega lesa načrtno zmanjšuje svojo udeležbo v skupnem prihodku, če gozdna gospodarstva dobavijo več celuloznega lesa, kot pa je opredeljeno v dogovoru za posamezno leto, seveda ob nemoteni dobavi surovin drugim porabnikom. Na ta način pridobljena sredstva bodo usmerjena za naložbe v gozdove, zbirala pa se bodo pri območnih samoupravnih interesnih skupnostih za gozdarstvo.

Takšno urejanje medsebojnih odnosov bo v prihodnje nedvomno ustvarjalo boljše pogoje za še hitrejši in stabilnejši napredek pri izkoriščanju lesne mase, hkrati pa bodo postavljeni trdnejši temelji tudi pri načrtovanju razvoja gozdarstva, celulozne in lesne industrije, saj so vse dejavnosti izredno odvisne od načrtnega izkoriščanja naših gozdov.

Počitnice ob delu

Tekst in foto: Andrej Ulaga

Tudi letošnje poletje, ko se mnogi naši ljudje hladijo v morju, ko mnogi preganjajo vroče avgustovske dneve pod sončniki in krošnjami dreves z zarošenimi čašami piva v rokah, je veliko mladine znova visoko zavihalo rokave. Skoraj na vseh koncih Slovenije lahko slišimo vrisk in smeh tisočerih mladih življenj, deklet in fantov, dijakov, študentov in delavcev, ki so se odločili, da bodo svoje počitnice preživeli ob delu. Res, ni večjega koščka slovenske zemlje, kjer ne bi bilo slišati po ves dan odločne pesmi krampov in lopat, kjer mladi ne bi nesebično oblikovali drugačno podobo naše domovine, pomagali k lepšemu življenju mnogih mnogih Slovencev.

Pravijo, da se bo letos zvrstilo v Sloveniji na najrazličnejših mladinskih delovnih akcijah blizu 6000 parov mladih rok. Številka pa postane še toliko bolj zgovorna, če več, kaj vse bodo postorili brigadirji v teh dveh poletnih mesecih in, kar je verjetno prav tako pomembno, če ne še nekoliko bolj, česa vsega se bodo v brigadah naučili, koliko bogatejši se bodo vrnili na svoje domove. Življenje v brigadi, trdo delo in premagovanje najtežjih ovir z ramo ob rami, kjer so vsi enaki med enakimi — to je in bo najboljša šola za življenje!

Te dni smo s kamero in beležnico v rokah obiskali brigadirje v Posočju. Ustavili smo se v Voljčah, kjer gradbinci zvezne sindikalne brigade obnavljajo osnovno šolo (na našem posnetku), in visoko v bregu nad Idrijco, kjer mladi kot mravlje grizejo v hrib, da bi vaščanom v domove pripeljali pitno vodo. Več o obeh brigadah pa na zadnji strani našega tednika.

V Gornji Radgoni uspehi niso uspavali sindikata

Štiri dragocena leta šole

Ciril Brajer

Jože Štelcl, podpredsednik občinskega sveta Zveze sindikatov v Gornji Radgoni, ni imel veliko časa za pogovor:

»Dela je ogromno, kongres je pred vrati, ljudje so na dopustih...«

O sebi in svojem delu se mu je zdelo škoda zgubljati besed in časa, pa sva se takoj lotila jedra:

»O štirih letih našega sindikata me sprašujete — v tolikem času se da marsikaj napraviti, ta štiri leta pa so bila še posebno burna. Za vse sindikalne delavce je bilo to obdobje šola, tako v organizacijskem kot v vsebinskem pogledu. Na obeh področjih se je marsikaj bistveno spremenilo in nabrali smo si pomembne izkušnje za nadaljnje delo.«

— Lahko izločite iz tega »marsikaj bistveno« res bistveno?

»Lahko — po mojem mnenju. Prej sindikat ni imel konkretne vloge, zdaj je prisoten povsod. Pri nas so le še redke delovne organizacije, kjer zamahnejo z roko, češ, kaj bo sindikat, še za krompir ni dober...«

— Katere so te »redke«?

»Dajmo jim čas! Raje bi pohvalil one, ki so vzor. Gorenje — Elrad, Radenska, Avtoradgona, v njih se je sindikat takoj postavil na lastne noge in zdaj ga upoštevajo pri vsem, kar se v njihovih kolektivih pomembnega dogaja.«

— Povejte, na katerih področjih tega dogajanja je žel sindikat največje uspehe?

»Težko je pri političnem delu, in še v dokaj kratkem času, pokazati: tu, tu in tu. Vzdušje se je spremenilo, že to je nekaj.«

— Pa vendar, na nekaj gotovo lahko s ponosom pokažete?!

»Ja, časa ni in še nepripravljenega ste me dobili. No, poskusiva! Ni dolgo tega, ko pojma družbena prehrana še poznali nismo.‚Pljunili smo v roke' in zdaj je v tem pogledu poskrbljeno za 80 odstotkov delavcev v naši občini. Veliko smo dosegli na kulturnem področju. S komisijo za kulturno dejavnost smo imeli srečno roko in zdaj so slikarske razstave vsakdanji pojav, ljudje se navdušujejo za pevske zbore... kaj bi našteval, uspelo nam je približati kulturo ljudem. Nemajhne so zasluge sindikata pri vzbujanju integracijskih procesov v gospodarstvu naše občine. Tu moram spet pohvaliti tri delovne organizacije, katere sem že omenil in še Kmetijski kombinat zraven. Tudi v načrtovanju beseda sindikata vse bolj velja, z drugimi družbenopolitičnimi dejavniki je mnogo storil za uveljavljanje dohodkovne povezanosti — kolikor se je v tem času dalo, se pa ti procesi še razvijajo. Pa rekreacijska in športna dejavnost. Uspelo nam je prepričati ljudi, kako je to pomembno za človekovo zdravje in lahko že rečem, da živimo športno bogato življenje. Sindikat se je zavedal tudi pomena počitniške skupnosti in je bil v njej vedno prisoten. Zdaj si prizadevamo, da bi ustanovili SIS za oddih in rekreacijo.

— Sami ste med uspehe »primešali« tudi nekaj, kar boste morali popraviti. Gotovo je sindikat v štirih letih, o katerih govorite, naletel še na kakšno težavo, pomanjkljivost?

»Res, sama hvala ne velja nič! Težav se moramo najprej zavedati, če jih hočemo premagati. Naša občina je sicer v ‚klubu' razvitih, a prav za las. Tako nam delajo sive lase investicije. Marsikaj bi radi izpeljali, toda... Skušali smo pritegniti v naše kraje investitorje iz bolj razvitih področij, pa kaj, ko so jih mnogi drugi še bolj potrebni. To naj bo objektivna težava, ovira pa nas še marsikaj, čemur smo krivi sami. Tako nas čaka še veliko dela z vzgojo lastnih kadrov. Tega se naše delovne organizacije do nedavnega niso lotevale načrtno in pomanjkanje kadrov nas pošteno tepe po glavi, tudi nas, pri sindikatu. Borili se bomo proti nedoslednosti v izvajanju gospodarske politike. Dogovorjeno smo pogosto kršili — spet včasih iz objektivnih vzrokov, vendar pogosto po nepotrebnem. In kršenje samoupravnih aktov, tu ‚nosimo zastavo' v Pomurju. Vzrok je neusklajenost aktov znotraj samih delovnih organizacij. Kršitve res niso grobe, a kljub temu se naša pravna služba utaplja v delu. Naj zaključim — uspehi so, a ne bomo pustili, da nas zaslepijo. So tudi napake. Z še več poleta in odgovornosti pri delu sem prepričan, da bom drugič lahko povedal o uspehih več in o napakah čim manj.«

— Rekli ste: »Kongres je pred vrati«. Kako mu greste naproti?

»Počasi a vse hitreje. Osnovnim organizacijam smo poslali vsa gradiva, vse dokumente, a razprave, ki bi se morale končati z 20. julijem, so prav zdaj na vrhuncu. K nam že prihajajo analize dejavnosti osnovnih organizacij po 8. kongresu, ki bodo osnova za devetega. Kar so nam do zdaj poslali, priča o pozitivnem odnosu, dobivamo pa tudi pripombe in predloge.«

— Prav, pa naštejte za konec najznačilnejše.

Tovariš Štelcl me je malo hudomušno pogledal: »Največ se jih pritožuje o neprimernem času. Človek rad delo dobro opravi, dopust pa je le dopust! No, pa resno. Vprašanje otroškega varstva v naši občini ni rešeno in dobivamo zahteve, naj sindikat zadevo uredi. Številna in glasna so tudi mnenja, da moramo popolno in dosledno zahtevati ukinitev nočnega dela žensk. Potem so ljudje mnenja, da gradimo premalo in predrago. Kmalu bo v Radgoni zgrajen nov blok, a sprašujemo se, kateri delavec bo šel vanj, ko bo zvedel za ceno in najemnino. Pripombe so na delovne in življenjske razmere delavcev — širimo gospodarstvo in pozabljamo, kaj vse sodi zraven. Prevoz, prehrana, otroško varstvo, zdravnik... za to in marsikaj drugega naj se zavzema sindikat. To drži, če bo delavec srečen, zadovoljen na delu, ne bomo imeli težav s produktivnostjo in podobnim. Prav o produktivnosti so poslali pripombe iz Radencev. Dodali so, da samoupravna delavska kontrola še ni samostojna, neodvisna ter s tem aktivna kot bi morala biti. Posebej obravnavamo delovanje sindikata v krajevni skupnosti. Morali bomo določiti takšno število naših delegatov v njej, da bo sindikat enakopraven sodelavec v krajevni samoupravi.«

PO STOPINJAH DELAVSKE ENOTNOSTI (20. avgust 1948)

Sindikat v bitki za izpolnjevanje plana

Vsakomur, ki na enem ali drugem polju sodeluje pri izgradnji našega socialističnega gospodarstva, je jasno, da je izpolnjevanje planskih nalog v prvi petletki najtežje, ko nam primanjkuje tovarn težke industrije, surovin, električne energije itd. Vendar pa tudi vemo, da pomeni izpolnitev plana prve petletke prelomnico in temelj za našo nadaljnjo pot v socializem. Le z veliko zavestjo, požrtvovalnostjo in iniciativo naših delovnih ljudi, z maksimalno izrabo strojnega parka in surovinskih rezerv bomo kos tej nalogi. Izkušnje dosedanjega dela v naših tovarnah, v rudnikih in ustanovah so pokazale, kako so naši delavci in nameščenci ob dostikrat zelo težkih pogojih dosegli ogromne uspehe, kako so z racionalizacijo prihranili surovine, delovni čas ter izboljšali proizvodnjo. Izkušnje pa so tudi pokazale, da čestokrat sami ne vemo, kakšne važne in vsepovsod iskane surovine ležijo neizrabljene v številnih tovarniških skladiščih, medtem ko zaostaja proizvodnja v drugih tovarnah prav zaradi pomanjkanja takih pozabljenih surovin.

Sindikalne organizacije, ki so znale izvesti v tovarnah in rudnikih tekmovalni način dela, ki so znale s političnim delom prevzgojiti tisoče preprostih delavcev v udarnike, racionalizatorje in novatorje, niso doslej pokazale dovolj zanimanja za to, da bi se surovine, stroji in drug material, nepotreben v njihovih podjetjih, oddal na mesto, kjer ta material potrebujejo.

Člani sindikalne podružnice Kovinske galanterije Ljubljana so v prav toliki meri odgovorni kot uprava za to, da leži v njihovih skladiščih 1000 kg ovojnega papirja, ki ga tovarna ne potrebuje, in da ima to podjetje na zalogi 16 ton različnega železa in jekla prek svojih planskih [illegible] treb. V tovarni »Klej« Ljubl[illegible] imajo 11.000 papirnatih vre[illegible] jih sami ne potrebujejo, ki p[illegible] prav prišle kateremu drug[illegible] podjetju.

Takih primerov je veliko.

Sindikalne organizacije bi [illegible] rale delovnim kolektivom [illegible] upravam podjetij prikazati, k[illegible] neplansko in škodljivo je, [illegible] imajo tovarne večje količine [illegible] rovin preko svojih planiranih [illegible] treb, ko jih drugod primanjk[illegible] Izpolnjevanje plana v vseh n[illegible] podjetjih in industrijskih pa[illegible] gah pa je stvar slehernega [illegible] sindikalne organizacije, pre[illegible] sem in osebno pa je naloga p[illegible] sednikov sindikalnih podruž[illegible]

NOVICE IZ ORGANIZACIJ

Iskra, Kranj

Konferenca bo septembra

Pred dnevi so se na razširjeni seji sešli delegati izvršnega odbora konference OOS SOZD Iskra, ki so najprej razpravljali o pripravah na sklic letne konference sindikata v tem kolektivu.

Jože Čebela, predsednik konference OOS v Iskri, je v svojem uvodnem referatu med drugim tudi ugotovil, da s sklicem letne konference nekolikanj kasnijo, kajti opraviti bi jo morali že junija ali julija, vendar je bilo treba zavoljo še ne dovolj jasnih in opredeljenih stališč glede organiziranja sindikata v SOZD, sklic konference malce preložiti. Delegati so ob tem menili, da je treba konferenco dobro pripraviti, in sicer v skladu z novo organiziranostjo sindikata.

Letna konferenca bo v Poreču 15. in 16. septembra in bo najprej obravnavala gradivo za kongres slovenskih in jugoslovanskih sindikatov, hkrati pa bodo na njej izvolili tudi novo vodstvo sindikata v SOZD Iskra. Na konferenci se bodo pogovorili tudi o tekočem in načrtovanem Iskrinem gospodarjenju.

TAM, Maribor

Prizadetim pomoč

Kaže, da bodo na pomoč od ujme prizadetim krajem v Sloveniji, predvsem v severovzhodni Sloveniji, priskočili tudi delavci kolektiva TAM v Mariboru. Za to so se še posebej zavzele družbenopolitične organizacije v kolektivu, ki so predlagale, da naj bi na zborih delavcev potrdili njihov predlog, po katerem naj bi enodnevni zaslužek namenili kot pomoč prizadetim. Z delom ene proste sobote naj bi predvidoma v vseh delih ZIV TAM v Mariboru zbrali naslednja sredstva: DO TAM 1,575.000,00 dinarjev, DO TVD Boris Kidrič 607.000,00 din, DO Avtoobnova 70,500,00 din in DO Avtotrgovina 105.000,00 dinarjev. V sindikalni organizaciji v omenjenem kolektivu poudarjajo, da bi tolikšna sredstva vsekakor pomagala pri odpravi nastale škode, kar pa je tudi nujno, saj so nekateri kmetje ostali praktično brez vsega.

SŽ Železarna, Jesenice

Obisk iz ZRN

Kot so zapisali v zadnjem ž[illegible] lezarju« — glasilu delovnega [illegible] lektiva SŽ Železarne Jesenice [illegible] je nedavno tega njihov kolek[illegible] obiskala sindikalna delegac[illegible] pokrajine Baden—Württemb[illegible] iz Zvezne republike Nemčije, [illegible] se je na obisku v Sloveniji mu[illegible] kot gost Zveze sindikatov Slov[illegible] nije. Gostje so si ogledali hla[illegible] valjarno Bela in valjarno [illegible] ming-štekel, imeli pa so [illegible] krajši pogovor s predstavn[illegible] družbenopolitičnih organiz[illegible] in poslovodnega odbora Že[illegible] zarne.

V pogovoru so se gostje pre[illegible] sem zanimali za problem zap[illegible] slovanja delavcev iz drugih r[illegible] publik in pokrajin, in sicer za[illegible] gadelj, ker se tudi pri njih sre[illegible] jejo s takšnim problemom, ve[illegible] darle z delavci iz drugih dr[illegible] Zanimalo jih je tudi samoupr[illegible] ljanje, pri čemer so bili začud[illegible] nad tolikšnim številom delavc[illegible] ki so vključeni v delegatski [illegible] stem in s tem v odločanje, še [illegible] sebej pa nad tem, ker imajo v [illegible] lezarni večino sej in sestank[illegible] samoupravnih organov v de[illegible] nem času...

Pripravil I. [illegible]

Izjava Lotharja Zimmermanna, predsednika DGB iz Baden-Württemberga, ob zaključku obiska nemške sindikalne delegacije pri nas

Velik vtis in spodbuda

Ob zaključku obiska nemške sindikalne delegacije iz Baden—Württemberga je njen vodja Lothar Zimmermann v razgovoru za ljubljansko TV takole ocenil bivanje in razgovore v naši republiki:

»Prišli smo v Slovenijo, da bi na našem potovanju govorili o delu vaših ljudi in delavcev pri nas v Baden—Württembergu. Nismo prišli samo na potovanje, temveč da bi delali, vzpostavili kontakte, izmenjavali izkušnje.

Po eni strani nas zanima položaj pri vas. življenjske in delovne razmere v Sloveniji, po drugi strani pa smo mi predstavili spore in konflikte, kakršni obstojijo v Zvezni republiki Nemčiji na področju dela, naše borbe, naše uspehe, naše izkušnje. Zelo nas je zanimalo samoupravljanje v tovarnah in institucijah za združeno delo ter izkušnje, ki ste jih pridobili.

Spoznali smo tudi deželo. Imate zelo lepo pokrajino. Slovenija je čudovita.

Imeli smo možnosti voditi razgovore v tovarnah, diskusije o položaju delavca in samoupravljanja. Imeli smo zelo obširen in informativen program.

Veseli nas, da smo lahko v vaši deželi videli toliko napredka, presenetila nas je intenzivnost zasebne gradnje stanovanj in stanovanjskih hiš. Zelo prijetno nas je presenetila tudi ugotovitev, kako visoko kvalificirani ljudje pri vas delajo in s kako visoko tehnično opremo so opremljena podjetja, ki smo jih obiskali in kako ogromen napredek je zaznaven na vseh področjih.

Posebno doživetje je bilo, ko smo s predsednikom republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije obiskali partizansko bolnišnico Franjo. Tako je bilo ponovno dokumentirano, kako nesmiselna je vojna in kako pomembno je sodelovanje narodov v miru, da ne bi nikoli več streljali drug na drugega. To je naredilo na nas velik vtis.

Kot rezultat našega obiska smo sklenili dogovor o še tesnejšem in intenzivnejšem sodelovanju, o izmenjavi izkušenj, izmenjavi delegacij in o medsebojni izmenjavi informacij ter poročilih o razvoju pri nas. Prav gotovo bo prišlo še do tesnejšega in intenzivnejšega sodelovanja med Zvezo sindikatov Slovenije in Nemško zvezo sindikatov Baden—Württemberg.

Prav prisrčno bi se zahvalili tovarišu Vinku Hafnerju in njegovim sodelavcev za kolegialen in prijateljski sprejem. Pri vas nam je bilo zelo všeč in prepričan sem, da bomo lahko še naprej sodelovali v človeški svobodi in miru.

V DRUŽBOSLOVNI ZBIRKI DELAVSKE ENOTNOSTI JE PRAVKAR IZŠLA NOVA KNJIGA:

Dr. Cveta Mlakar: **Ekonomski problemi naše graditve socializma**

Naši ekonomski problemi terjajo vse več teoretičnih analiz in seveda ustreznih praktičnih rešitev...

Napori avtorice, ki je sicer redna profesorica za področje politične ekonomije na Ekonomski fakulteti Borisa Kidriča v Ljubljani, so usmerjeni v to, da pride do konkretne uporabnosti znanstvenih ugotovitev za našo družbenoekonomsko prakso...

Avtorica je knjigo razdelila na štiri dele, ki obravnavajo:
— Tržno gospodarstvo v socialističnih samoupravnih odnosih
— Družbeno reprodukcijski proces
— Gradene in mestne rente v komunalnem gospodarstvu
— Vprašanja meščanske in marskistične teorije cen.

Problematika, ki jo knjiga obravnava, je tako aktualna, da jo priporočamo prav sem, zlasti vsem delegatom združenega dela, kot tudi vsem družbenopolitičnim delavcem in vsem, ki se poklicno ukvarjajo z ekonomskimi odnosi v naši socialistični samoupravni družbi.

Obseg 336 strani, vezano v platno, ščitni ovitek, cena 250 din.

SKUPNA IZDAJA ZALOŽB MLADINSKA KNJIGA IN DELAVSKA ENOTNOST

Stezice in poti delavskega turizma

Pred dnevi je bila v Studiu ob 17. uri na Radiu Ljubljana okrogla miza o delavskem turizmu, počitniških domovih in še marsičem, kar zadeva skrb za oddih in rekreacijo delavcev in seveda tudi prizadevanja sindikatov. Iz te oddaje je tudi naš zapis

Srečko Čož

Delavski turizem je v celotnem turističnem prometu na nezadovoljivi ravni. Ne napreduje kot bi bilo potrebno in kot je napredoval v preteklosti, ko so delovne organizacije na veliko odpirale počitniške domove. Ti domovi so v preteklosti nedvomno odigrali pomembno vlogo predvsem v ustvarjanju navad za koriščenje letnih dopustov. Vendar ti domovi so bili pogosto zgrajeni zelo pomanjkljivo. Omeniti velja tudi heterogenost teh domov, njihove utesnjene, prenajhne kapacitete, brez spremljajočih objektov, črne gradnje ...

Interes delavcev za letovanje v počitniških domovih se je v zadnjih letih izredno povečal. V počitniških domovih naše domovine je danes že več kot 100.000 ležišč in vsekakor jih je še vedno mnogo premalo. Delavci torej želijo vse bolj preživljati letni dopust v aranžmaju s svojimi temeljnimi in delovnimi organizacijami. Približno 50 % delavcev danes organizirano letuje zunaj kraja svojega stalnega prebivališča. Druga polovica pa jih ostaja doma. Večina slednjih navaja kot razlog, da ostajajo doma, pomanjkanje denarja, čeprav dobijo za dopust namenska sredstva — regres. Dopust torej večkrat ni izkoriščen za počitek, vse prepogosto tudi ni organiziran, ni vsestranski, vsekakor pa ni cenen.

Letovanje delavcev in delovnih ljudi je nedvomno pomemben element družbenega standarda in politika razvijanja tega standarda mora postati bolj načrtna, bolj organizirana v združenem delu, to pa je pomembna akcija sindikatov, saj je letovanje tudi pomemben element produktivnosti in ekonomičnosti dela in neposredno vpliva na povečanje dohodka.

Vprašanje, ki se zastavlja sindikatom je: kako ustvariti možnosti za organizirano letovanje?

Mnoge delovne organizacije pri nas imajo počitniške domove, lastne ali najete, mnoge imajo prikolice. Še več pa je organizacij, ki tovrstnih zmogljivosti nimajo! Nimamo sicer analize, ki bi spremljala razmere in dogajanja v dejavnosti počitniških domov, vendar so problemi financiranja, vzdrževanja, spremljajočih objektov, neustrezne opremljenosti, nizkega standarda več kot očitni. Poseben problem predstavlja tudi poprečna trimesečna izkoriščenost domov. Materialna podlaga domov ne raste, nasprotno, ne sledi razvoju, rasti družbenega in osebnega standarda. Zato je potrebna akcija, da bi odpravila slabosti. Na to se že dlje pripravljamo. Eden najpomembnejših ukrepov, ki naj naredijo konec neorganiziranosti je ustanavljanje SIS za oddih in rekreacijo delavcev. V nekaterih republikah so te skupnosti že ustanovili po občinah, združujejo pa se nato v regionalne, pokrajinske in v republiške skupnosti. Temeljno načelo, na katerem se v njih razvijajo ekonomski odnosi, je: združevanje sredstev TOZD in delovnih ljudi prek samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov, na podlagi vzajemnosti in solidarnosti.

Samoupravne interesne skupnosti za oddih in rekreacijo morajo biti mesto in oblika povezovanja interesov delavcev, pri tem je potrebno upoštevati neodtujljivost pravic delavcev in delovnih ljudi, da odločajo o združevanju sredstev. Združevanje mora biti načrtno, z njim naj bi ustvarjali pogoje za organiziran oddih, za vzdrževanje objektov.

Ljubljanske izkušnje

Kako pa je z ustanavljanjem SIS za letovanje v Ljubljani?

Na vprašanja odgovarja organizacijsko tehnična sekretarka mestnega sindikalnega sveta Ljubljana MARIJA MOLE:

VPRAŠANJE: Lani ste se v ljubljanskih sindikatih začeli po občinah dogovarjati o ustanovitvi samoupravne interesne skupnosti za oddih in rekreacijo. Debelo leto je za nami, te skupnosti pa še vedno ni. Zakaj je ni!?

ODGOVOR: Res je, da smo lani že imeli ožjo javno razpravo po občinskih sindikalnih svetih oziroma po OZD v občinah o ustanovitvi te skupnosti, vendar smo se v razpravi želeli le opredeliti o vprašanju, ali naj bi skupnosti organizirali po občinah ali pa bi bila le na ravni mesta. Tedaj smo se dogovorili, da bomo ustanovili mestno samoupravno interesno skupnost za oddih. Iz javne razprave pa smo izluščili tudi nekatere neprijetne ugotovitve, namreč, da za ustanovitev te skupnosti ni pravega zanimanja, zlasti ne v večjih delovnih kolektivih, ki že imajo lastne počitniške domove, prikolice... Zato pa je večje zanimanje v manjših kolektivih, ki teh počitniških kapacitet nimajo... Imamo tudi slabe izkušnje s prejšnjo, podobno organizacijo Alpe-Adria! Nova samoupravna interesna skupnost naj ne bi temeljila na enakih osnovah kot prejšnja organizacija. V njej naj bi vsi, ki bi združili svoja sredstva v počitniške kapacitete, ostali še naprej upravljalci teh sredstev.

VPRAŠANJE: V čem je po vašem mnenju osnovni namen ustanovitve te samoupravne interesne skupnosti?

ODGOVOR: Osnovni cilj in namen te SIS je, da bi omogočili delovnim ljudem ceneno letovanje, množičnost in združevanje kapacitet. Naj navedem primer koristnosti: ob morju ima več organizacij svoje domove. Vsi domovi so, denimo, v enem kraju in imajo vsak zase tudi svoje kuhinje, restavracije in številne enake delovne priprave. Če bi samo na tem področju združili kapacitete, če bi organizirali, denimo, skupno kuhinjo, skupno restavracijo, bi se letovanje pocenilo, več ljudi bi lahko letovalo, manj bi bilo zaposlenih v domovih.

VPRAŠANJE: No, vzdušje v bazi, poznavanje vsebine dela teh SIS najbrž ni najboljše? Zato tudi akcija za ustanovitev te skupnosti ne steče tako, kot bi morala?

ODGOVOR: To je res. Sindikati bodo morali zelo pospešiti to akcijo. Delavcem moramo povedati, kakšen je namen ustanovitve te skupnosti, jim pokazati prednosti, jih opozoriti na večje možnosti organiziranega letovanja. S tem bomo tudi solidarni s tistimi, ki si sami ne morejo zagotoviti takšnega letovanja, denimo, z učitelji po šolah, ki so prisiljeni preživljati dopust v času največje turistične sezone v dragih hotelih! Namen ljubljanskih sindikatov je, da bi SIS za oddih čimprej zaživela, vsekakor pa do začetka prihodnje turistične sezone. V prvi fazi pa želimo delavcem omogočiti predvsem preživljanje dopusta v različnih domovih različnih delovnih organizacij, in ne samo tam, kjer so doslej že več let letovali...

Mariborčani korak dlje

In kako je v Mariboru? Odgovarja član iniciativnega odbora za ustanovitev počitniške skupnosti JOŽE RAIŠT:

Mariborski delovni kolektivi imajo svoje počitniške domove in prikolice postavljene v 132 krajih. V domovih je več kot 4.000 postelj. Ob klasičnem načinu letovanja, torej v mesecih junij, julij, avgust, lahko letuje 30 do 35 tisoč delavcev s področja Maribora. To je malo, če vemo, da je v Mariboru 86 tisoč zaposlenih. Torej bi lahko letovali šele vsako tretje leto! Pa vendar smo krepko nad jugoslovanskim poprečjem. Vseeno pa nas podatek o skromnih kapacitetah skrbi in že dve leti si prizadevamo, da bi te počitniške domove, ki so včasih tudi slabo vzdrževani, združili v počitniško skupnost in organizirali boljše letovanje! Že letos smo vsem izvršnim odborom osnovnih organizacij sindikata poslali seznam počitniških zmogljivosti; o tem smo obvestili tudi tiste, ki v delovnih kolektivih skrbe za oddih delavcev, za družbeni standard. Želimo, da bi delovne organizacije med seboj zamenjevale kapacitete! Delavcem bi radi omogočili letovanje ob vsej obali... Mariborski delovni kolektivi pa imajo počitniške kapacitete precej razdrobljene — in to je slabo! Saj je zato letovanje dražje. Predvsem zaradi visokih fiksnih stroškov!

Da bi razmere izboljšali, je iniciativni odbor za ustanovitev SIS za oddih sklenil graditi večjo počitniško zgradbo v Biogradu. Načrt že imamo. V objektu bo približno 350 postelj, finančno pa bomo zmogli investicijo izpeljati z združevanjem sredstev mariborskih delovnih kolektivov. To bo pravzaprav moderen objekt B kategorije. Potem pa nameravamo še graditi! Poiskali bomo primerno lokacijo, ki bi na najboljši način povezovala obstoječe počitniške zmogljivosti, da bi tako zagotovili večjo ekonomičnost in boljše organiziranost. Bržčas bomo gradili kje v Istri.

VPRAŠANJE: Počitniška skupnost se bo ukvarjala tudi s posredovanjem, to je z izmenjavanjem počitniških kapacitet?

ODGOVOR: To je njena pomembna naloga. Izkušnje minulih let nam kažejho, da so bile počitniške kapacitete v posameznih krajih večkrat le polovično zasedene. Zato bo potrebno zagotoviti več pravočasnega načrtovanja. Letos so kolektivi že izmenjavali kapacitete ali odstopali drugim odvečne kapacitete. Prav v počitniški skupnosti bomo lahko dosegli še boljšo izkoriščenost kapacitet, predvsem v mesecih maj in september.

V zadnjih letih se ljudje vse bolj odločajo za letovanje v avtomobilskih prikolicah. Zakaj? Zato, ker ljudje radi letujejo v različnih krajih! Gredo tja, kjer se jim zdi zanimivo. To še posebej velja za mlade. Seveda, teže je tam, kjer so »trdni« počitniški domovi, tam, kjer mora dejansko priti do organiziranih oblik izmenjave teh in odvečnih kapacitet. Tako lahko delavci TAM že letujejo v Novem Vinodolskem, kjer ima svoj dom Tovarna dušika; in seveda obratno. Takšna izmenjava bo mnogo lažja v počitniški skupnosti; imeli bomo pregled in bomo lahko pravočasno ponudili delavcem številne kapacitete. Delavci se bodo tudi prek svojih glasil seznanjali z možnostmi letovanja ter si seveda potem pravočasno organizirali letovanje...

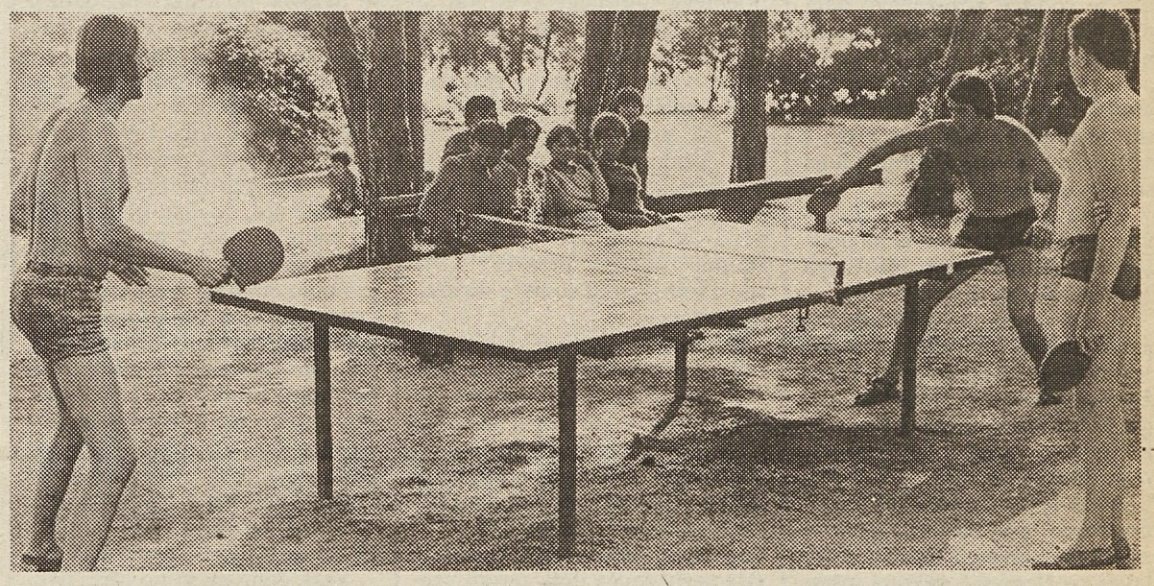

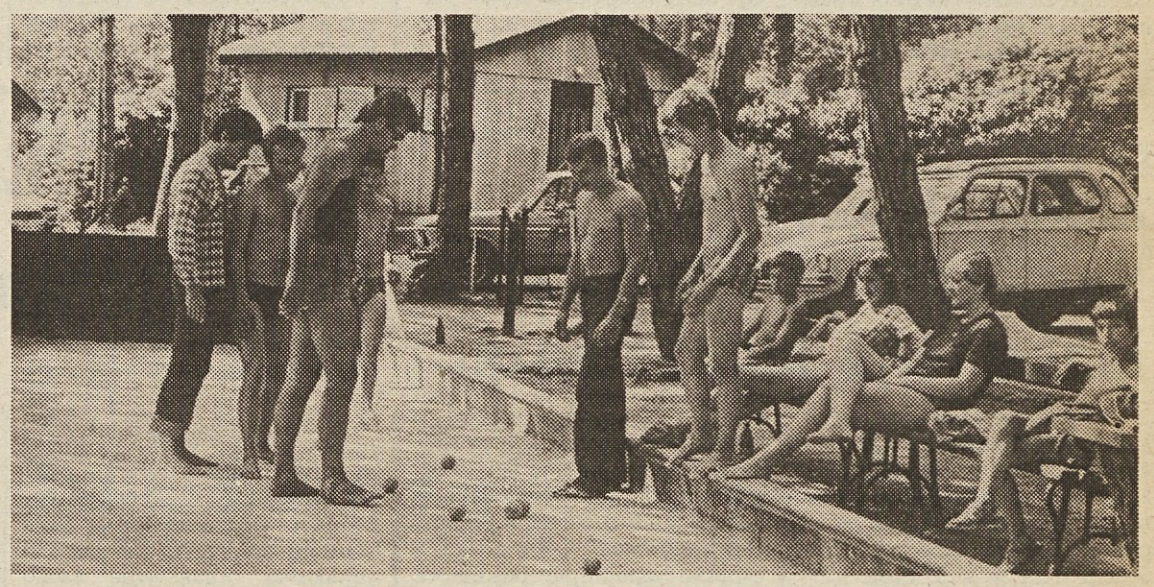

Odločnejša prizadevanja sindikatov

Kako pa so slovenski sindikati usmerjali akcijo za samoupravno organiziranost prizadevanj na področju letnega oddiha delavcev. Vemo, da akcija ni dala pravih sadov! To vprašanje komentira EDO GASPARI, član RS ZSS.

Res je, v tovrstnih naporih nismo dosegli pravih uspehov. Vzrokov za to je več. Eden bistvenih pa je v tem, da smo na področju letovanja delavcev premalo organizirani in morda nekoliko preveč zaprti vase. Drug pomemben vzrok je tudi v tem, da za razvoj počitniških zmogljivosti ni pravih materialnih možnosti. V razvojnih programih, razvojnih načrtih počitniških krajev namreč ni dovolj prostora za nove gradnje in za modernizacijo počitniških kapacitet. Tretja prepreka pa je v tem, da smo v času močnega prestrukturiranja gospodarstva, da imamo velike investicijske potrebe na vseh področjih. V gospodarstvu in v družbenem življenju smo nasploh močno obremenjeni z drugimi finančnimi zahtevami, tako da sredstev za počitniške domove ostane le malo...

VPRAŠANJE: Kapacitete počitniških domov počasi naraščajo. Kaže, da moramo rešitev iskati v namenskem izločanju dela regresa za dopust. Vemo pa, da smo prav v tem primeru premalo storili. Del regresa naj bi se združeval in usmerjal v gradnjo novih počitniških domov ter v dolgoročne aranžmaje z OZD s področja turističnega gospodarstva!

ODGOVOR: Vse te ugotovitve so točne. V sindikalnih dokumentih smo zelo dosledni, oblikujemo politiko, na podlagi katere bi morali delavci za uspešnejše urejanje problematike letnega oddiha združevati del sredstev, ki jih danes prejemamo za osebno porabo oz. sredstva za regres. Glede tega so v drugih republikah bolje organizirani! So primeri, ko tudi polovico sredstev za regres združujejo za nove gradnje, za modernizacijo kapacitet. Zato se seveda lahko pohvalijo z boljšimi rezultati... Mislim, da moramo prav v pomanjkanju te samoupravne organiziranosti in skupnega urejanja skrbi za oddih v občini tudi iskati vzroke, da smo tudi pri združevanju sredstev tako malo uspešni.

VPRAŠANJE: In kako je v kongresnih dokumentih, ki so ta čas v javni razpravi, opredeljena skrb za samouprano organiziranje na področju oddiha?

ODGOVOR: V dokumentih smo dokaj realno opredelili uspehe na tem področju. Realno zato, ker smo nezdovoljni z razmerami. Zato se zavzemamo za hitrejše ustanavljanje samoupravnih interesnih skupnosti za oddih. To so mesta, kjer naj bi samoupravno načrtovali povečevanje možnosti za letni oddih, združevali sredstva za hitrejšo modernizacijo počitinških domov, ter z izmenjavanjem sedanjih zmogljivosti dosegli boljšo izkoriščenost. Počitniške skupnosti morajo hkrati tudi prispevati k večji usklajenosti in sodelovanju s turističnimi gospodarskimi organizacijami. Ponudbe turističnega gospodarstva namreč niso povsem usklajene s potrebami in sposobnostmi delavcev, da koristno prežive letni oddih.

Sprejet dogovor o razmejitvi pristojnosti med rednimi sodišči in sodišči združenega dela

Konec zadreg, kdo odmerja pravico

Ivan Žužek

Čeprav v SR Sloveniji delujejo sodišča združenega dela že od leta 1975, nekatera vprašanja doslej še niso bila razčiščena, zato so se delovni ljudje oziroma občani pogosto znašli pred vprašanjem, na katerem sodišču naj iščejo svojo pravico. Prav zaradi tega so se ob koncu junija letos sestali delegati Vrhovnega sodišča SR Slovenije in Sodišča združenega dela SR Slovenije ter sprejeli nekaj načelnih mnenj, ki jih bodo upoštevala tako redna sodišča kot tudi sodišča združenega dela. Nujno je, da se vsak, ki bo kakorkoli prizadet v svojih pravicah in jih skušal uveljavljati pred sodiščem, seznani s temi načeli, da bo lahko naslovil svojo zahtevo na pristojno sodišče.

Spori v zvezi z dodelitvijo stanovanjske pravice in o prenehanju stanovanjske pogodbe

Po sprejetem načelnem mnenju je sodišče združenega dela pristojno za odločanje v naslednjih sporih:

— za spore o dodelitvi stanovanjske pravice in o prenehanju stanovanjske pogodbe v zvezi s stanovanjem iz solidarnostnega stanovanjskega sklada,

— za spore o dodelitvi stanovanja v družbeni lastnini na podlagi samoupravnega splošnega akta o oddajanju stanovanj,

— za spore iz kreditnih razmerij, v katerih nastopa kot posojilodajalec organizacija združenega dela ali temeljna banka glede dodelitve stanovanjskega kredita na podlagi samoupravnega splošnega akta,

— za spore o prenehanju stanovanjske pogodbe zaradi prenehanja delovnega razmerja delavca po členu 67. zakona o stanovanjskih razmerjih.

Za vse druge spore, ki niso našteti in ki izvirajo iz zakona o stanovanjskih razmerjih, je pristojno redno sodišče, in sicer do konca leta 1978 občinsko sodišče, kasneje pa temeljno sodišče.

Vse spore v zvezi z dodelitvijo stanovanj, ki so bila zgrajena s pomočjo sredstev solidarnostnega sklada, rešuje sodišče združenega dela. Dodelitev stanovanjske pravice do stanovanja iz tega sklada pa tudi prenehanje stanovanjske pogodbe namreč urejajo splošni samoupravni akti stanovanjskih skupnosti. Vsak, ki bo kakorkoli prizadet pri dodeljevanju teh stanovanj, bo torej moral iskati svoje pravice pred sodiščem združenega dela, prav tako pa bo samoupravna stanovanjska skupnost pred tem sodiščem zahtevala odpoved stanovanjske pogodbe, če imetnik stanovanjske pravice ne bo ravnal v skladu s samoupravnim splošnim aktom. Vsako stanovanje v družbeni lastnini mora biti dodeljeno na podlagi samoupravnega splošnega akta, kar je izrecno določeno po zakonu, zato se vsi spori, ki zadevajo dodelitev teh stanovanj, rešujejo pred sodišči združenega dela.

Tudi stanovanjski krediti, ki jih dodeljujejo organizacije združenega dela, so dodeljeni na podlagi samoupravnega splošnega akta, saj gre za sredstva skupne porabe delavcev. Vsi spori sodijo pred sodišče združenega dela.

Sodišča združenega dela pa ne odločajo v vseh primerih odpovedi stanovanjske pogodbe za stanovanje v družbeni lastnini. Če namreč stanovanje ne sodi v solidarnostni stanovanjski sklad, se odpoveduje pogodba pred sodiščem združenega dela samo takrat, ko jo odpoveduje organizacija združenega dela zaradi prenehanja delovnega razmerja delavca, ki je dobil stanovanje v zvezi z delom.

Te spore, ki so dokaj številni, so doslej reševala tako redna sodišča kot tudi sodišča združenega dela. Zaradi pravne varnosti je bilo torej nujno potrebno pristojnosti dokončno razmejiti to bo nedvomno prispevalo tudi k pospešitvi postopkov.

Odškodninski zahtevek delavca, ki se je ponesrečil v prometni nesreči

Po zakonu o združenem delu je sicer temeljna organizacija odgovorna za škodo, ki je delavcu nastala na delu ali v zvezi z delom. Delavec v primeru spora uveljavlja odškodnino pred sodiščem združenega dela. Tovorstne spore so do uveljavitve zakona o združenem delu reševala redna sodišča in hkrati sodišča združenega dela. Kljub jasni določbi zakona, pa je še vedno obstajala dilema, katero sodišče odloča o odškodnini, če se delavec ponesreči pri delu v motornem prometu. Zdaj je bilo sprejeto naslednje mnenje:

— sodišče združenega dela je pristojno za odločanje o odškodninskem zahtevku delavca, ki mu je nastala škoda v nesreči pri delu v motornem prometu. Za to pristojnost gre, če delavec uveljavlja zahtevek samo proti organizaciji združenega dela, pri kateri je v delovnem razmerju, in tudi v primeru, če jo hkrati uveljavlja proti zavarovalni organizaciji;

— če delavec uveljavi odškodninski zahtevek samo iz naslova obveznega zavarovanja v motornem prometu (jamstveno zavarovanje), in to samo proti zavarovalni organizaciji, je ne glede na naravo nesreče za spor vselej pristojno redno sodišče.

Vsak delavec, ki bo torej uveljavlal le zahtevek na podlagi jamstvenega zavarovanja proti zavarovalni organizaciji, bo moral odškodnino iskati na rednem sodišču.

Spori iz štipendijskih pogodb

Ker doslej ni bilo razčiščeno vprašanje, katero sodišče odloča v primeru, ko organizacija združenega dela zahteva vrnitev štipendije, je sprejeto naslednje načelno mnenje:

— sodišče združenega dela je pristojno za spor iz štipendijske pogodbe, sklenjene med organizacijo združenega dela in štipendistom, ki je na podlagi štipendijske pogodbe sklenil delovno razmerje, vendar na delu ni ostal toliko časa, kot se je zavezal s pogodbo;

— redno sodišče je pristojno za spor iz štipendijske pogodbe, sklenjene med organizacijo združenega dela in štipendistom, ki ni dobil lastnosti delavca v tej organizaciji.

Vsak štipendist, ki po končanem študiju vstopi v delovno razmerje pri organizaciji združenega dela — štipenditorju, je dolžan izpolniti pogodbene obveznosti, če pa tega ne stori, lahko organizacija združenega dela uveljavlja vrnitev štipendije, kar lahko stori pred sodiščem združenega dela. Če štipendist študija sploh ni dokončal oziroma če se je po končanem študiju zaposlil drugje in s tem kršil pogodbene obveznosti, bo štipenditor uveljavljal vrnitev štipendije pred rednim sodiščem.

Spori o imenovanju in razrešitvi funkcionarjev

Številni zakoni določajo, da funkcionarje imenuje pristojna družbenopolitična skupnost, bodisi skupščina občine bodisi republiška skupščina ali pa izvršilni organi teh skupščin. Tako denimo, velja za individualne poslovodne organe v osnovnih oziroma srednjih šolah, ki jih imenujejo pristojne občinske skupščine. Pri organizacijah združenega dela posebnega družbenega pomena daje družbenopolitična skupnost soglasje k imenovanju individualnih poslovodnih organov. Ker večkrat prihaja do sporov v zvezi z imenovanjem in razrešitvijo funkcionarjev, so bila sprejeta naslednja stališča:

— za sodno varstvo o imenovanju, potrditvi oziroma o soglasju ter o razrešitvi funkcionarjev, kadar da potrditev ali soglasje pristojna družbenopolitična skupnost, je pristojno Vrhovno sodišče SR Slovenije v upravnem sporu;

— kadar gre za druge spore, ki jih sprožijo izvoljene ali imenovane osebe v zvezi z delovnim razmerjem, je pristojno sodišče združenega dela.

Kadar gre za imenovanje funkcionarja oziroma za imenovanje delavca na določeno funkcijo, tak delavec ne pridobi lastnosti delavca v združenem delu po določilih zakona o združenem delu oziroma po določih zakona o delovnih razmerjih, ampak na poseben način, zato ne gre za spor iz medsebojnih razmerij v združenem delu, ampak za spor v zvezi z upravnim aktom o imenovanju, zato je proti takšnemu aktu možen le upravni spor pred vrhovnim sodiščem.

Pristojnost prevzemajo posebna sodišča združenega dela in druga samoupravna sodišča

V SR Sloveniji smo prvi začeli ustanavljati posebna sodišča združenega dela in kot prvo je bilo ustanovljeno Sodišče združenega dela pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter starostnega zavarovanja kmetov. To sodišče je prevzelo številne pristojnosti, ki jih je poprej imelo v upravnem sporu Vrhovno sodišče SR Slovenije. Ne gre le za vprašanje individualnih pravic zavarovancev iz invalidskega in pokojninskega zavarovanja, ampak tudi za odnose med organizacijami združenega dela in skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter skupnostjo starostnega zavarovanja kmetov. Tudi o vseh teh odnosih odloča posebno sodišče združenega dela, ker pa je nastala dilema glede sporov o regresnih zahtevkih, je bilo sprejeto naslednje stališče:

— za spore o regresnih zahtevkih med skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter starostnega zavarovanja kmetov in delavci posamezne organizacije združenega dela v tej skupnosti je pristojno posebno sodišče združenega dela pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter starostnega zavarovanja kmetov.

Pripomniti tudi moramo, da se posebna sodišča združenega dela ustanavljajo tudi na drugih področjih družbenoekonomskih odnosov; tako so že ustanovljena pri telesnokulturni skupnosti Slovenije, h Kulturni skupnosti Slovenije ter pri Raziskovalni skupnosti Slovenije. Ta sodišča bodo prevzela nekatere spore, ki so jih doslej reševala redna sodišča, vendar o tem prva skupna seja Vrhovnega sodišča SR Slovenije in Sodišča združenega dela SR Slovenije ni razpravljala.

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Samoupravni splošni akt lahko velja tudi za nazaj

Ustava SFRJ določa, da zakoni in drugi predpisi ter akti državnih organov ne morejo veljati za nazaj. O samoupravnih splošnih aktih pa ustavne določbe ne predpisujejo tega. Zakon o združenem delu je v 3. odst. 577. člena določil, da sme samoupravni splošni akt veljati tudi za nazaj oziroma da lahko akt ali posamezne njegove določbe učinkujejo za nazaj, vendar le pod pogojem, če to dopušča narava odnosov, ki jih akt ureja.

Sodišče združenega dela se pogosto srečujejo s samoupravnimi splošnimi akti, katerih veljavnost je določena za nazaj, zato se pogosto zastavlja vprašanje, ali lahko sodišča takšne akte uporabljajo. Ker je navedeni problem povsem enak pred vsemi sodišči v SFRJ, so sodišča združenega dela v tem primeru zavzela naslednja stališča:

samoupravni splošni akt ali pa njegove posamezne določbe imajo lahko veljavo za nazaj, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

— če to dovoljuje narava odnosov, ki jo akt ureja,

— če določbe takega akta ne posegajo v pravice in obveznosti tretjih oseb,

— če določbe ne posegajo v pravice delavcev, ki so bile pridobljene na podlagi dotlej veljavnih samoupravnih splošnih aktov.

Sodišča združenega dela bodo torej uporabljala takšne samoupravne splošne akte, ki urejajo medsebojne odnose za nazaj, le tedaj, če bodo izpolnjeni vsi trije našteti pogoji. Tudi temeljne organizacije morajo upoštevati navedena stališča oziroma pogoje, saj bodo sicer delavci lahko uspešno izpodbijali posamične akte, ki bodo temeljili na določbah splošnega akta, za katerega bi temeljna organizacija želela, da velja za nazaj. V praksi se določbe z veljavnostjo za nazaj najpogosteje pojavljajo na področju delitve sredstev za osebne dohodke in skupno porabo delavcev.

Ivan Žužek

PRIPOMBE IN PREDLOGI

Preveč »sramežljivo« o varstvu samoupravnih pravic

Po 5. odst. 23. člena zveznega zakona o sodiščih združenega dela lahko družbenopolitična skupnost, družbeni pravobranilec samoupravljanja in s statuom sindikata pooblaščena sindikalna organizacija začno postopek pred sodiščem združenega dela vselej, ko gre za varstvo samoupravnih pravic delovnih ljudi in družbene lastnine. Udeleženec v postopku pred sodiščem združenega dela je tisti, ki je začel postopek, in vsak, ki je nosilec pravic in dolžnosti v razmerju, o katerem se odloča v postopku. Ne glede na takšno določbo pa zakon posebej poudarja, da je lahko pooblaščena sindikalna organizacija udeleženec v postopku v vsakem primeru, potrebno je le, da priglasi svojo udeležbo.

Dosedanji statut sindikata ni vseboval določbe, ki bi ustrezala določbi navedenega zakona, niti niso pravila sindikalnih osnovnih organizacij vsebovala ustreznih določil. Ni bilo določeno, katere organizacije in organi so pooblaščeni za uvedbo postopka pred sodiščem združenega dela, kdo o tem odloča in v kakšnem postopku ter kako naj ravnajo organi sindikata in njihovi predstavniki v sodnem postopku. Procesni položaj, pravice in dolžnosti sindikata tudi niso urejene s predpisi o postopku pred sodiščem združenega dela. Sodišča ugotavljajo, da v tem primeru obstaja pravna praznina, ki gotovo pomeni veliko oviro za učinkovitost in kvaliteto skupnega delovanja sodišča in sindikata. Prav zaradi tega na sodiščih združenega dela ni čutiti tistega vpliva sindikata, kot bi to lahko pričakovali glede na vlogo sindikata, ki jo opredeljuje slovenska ustava in ki jo natančneje določa Zakon o združenem delu.

Vsa sodišča v SFRJ ugotavljajo, da sindikat ni dobil pravega mesta v postopku pred sodišči združenega dela. Zato so sprejela naslednje stališče: dokler ne bodo sprejeta pravila o udeležbi sindikata v postopku pred sodišči združenega dela, je treba uporabljati statutarne določbe zveze sindikatov oziroma pravila osnovne organizacije sindikata, če le niso v nasprotju s statutarnimi določbami, s katerimi so urejene pravice in dolžnosti sindikata, kar zadeva varstvo samoupravnih pravic delavcev in družbene lastnine. Po tem stališču se bodo ravnala sodišča združenega dela, če to ni drugače urejeno v statutarnih določbah zveze sindikatov.

Pobuda sodišč združenega dela je bila prav gotovo pravočasna, saj smo sredi priprav na 9. kongres Zveze sindikatov Slovenije in 8. kongres Zveze sindikatov Jugoslavije. V osnutku statuta Zveze sindikatov Slovenije tako že zasledimo določbo, da osnovna organizacija zveze sindikatov med drugim tudi skrbi za varstvo samoupravnih pravic delavcev in daje pobude organom upravljanja, delavski kontroli in družbenemu pravobranilcu samoupravljanja za začetek postopka, če so kršene samoupravne pravice delavcev. Taka določba pa je vsekakor preozka in osnovni organizaciji Zveze sindikatov ne daje tiste vloge pri skrbi za varstvo samoupravnih pravic delavcev, ki jo sindikat ima po določbah ustave in še posebej po določbah zakona o združenem delu. Pa ne gre samo za varstvo individualnih pravic delavcev, marveč za vse samoupravne pravice delavcev — od pravice do konstituiranja temeljne organizacije, sprejema samoupravnih splošnih aktov, odločanja, informiranja itd. Slednjič tudi ni mogoče prezreti vloge sindikata, ki jo le-ta mora imeti pri varstvu družbene lastnine.

Iz tega, kar smo doslej povedali, torej sledi, da sindikat ne daje le pobude, opozoril in predlogov, ampak da lahko kadarkoli nastopi kot aktiven udeleženec v vsakem sporu, ki se razrešuje pred sodiščem združenega dela. Takšna vloga pa je pomembnejša, kot bi to lahko sledilo iz omenjenega osnutka Zveze sindikatov Slovenije.

Ivan Žužek

V družboslovni zbirki založbe DELAVSKA ENOTNOST izide v septembru knjiga

dr. Pavao Brajša:

SPLOŠNA PSIHODINAMIKA SAMOUPRAVNEGA VEDENJA

Samoupravljanje, meni avtor, psihiater-praktik, ima tudi svoj psihološki oziroma psihodinamični aspekt in to je psihodinamika samoupravnega vedenja. Knjiga — napisana preprosto, razumljivo, bralno — pripoveduje o univerzalnosti samoupravnega vedenja kot specifičnega stališča do življenja in odnosov med ljudmi. Namenjena je vsem tistim, ki se žele podrobneje seznaniti s tistim, kar se dogaja v nas in okrog nas v času samoupravne preobrazbe naše družbe.

Cena 250 dinarjev.

Naročila pošljite na naslov: ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4.

POSLANO NA PP 313/6

Glasilo in obveščanje v združenem delu

Srečko Logar Maribor

Komisija za obveščanje in politično propagando pri občinskem svetu ZSS Maribor te dni opravlja analizo glasil, ki izhajajo na mariborskem področju. Teh je več kot 40 in izhajajo v nakladi 80.000 izvodov enkratne skupne naklade.

Sicer pa analiza sovpada v program dela Občinske konference SZDL Maribor in njenega pred kratkim ustanovljenega sveta za vprašanja informiranja, ki je v mesecu juliju imenoval delovne skupine z namenom, da opravijo med drugimi, analize dejanskega, stanja na področju informatike v občini z vsemi njenimi pozitivnimi dosežki in tudi kritično ugotovljenimi slabostmi in pomanjkljivostmi. Vse pa z namenom, da bi v prihodnje hitreje in učinkoviteje odpravljali napake, idejnopolitične odmike in druge negativne pojave na področju informiranja.

Nimamo namena komentirati akcijskega programa, ki je zajel vsa sredstva obveščanja v občini Maribor. Nekoliko več bi pa raje pregovorili o glasilih združenega dela na mariborskem področju, ki že po nekaterih podatkih prejšnjih in sedanjih analiz kažejo na določene slabosti, ki pa veljajo tudi za glasila združenega dela na drugih območjih.

Potrdila se je ugotovitev, da so glasila najbolj množično sredstvo obveščanja v kolektivu in žal marsikje tudi edino sredstvo, če zanemarimo oglasne deske, ki so marsikje v kolektivih »zamaskirane«, zanemarjene in podobno. Da so ta glasila tiskana v tiskarnah in da še vedno prevladuje miselnost, da se mora kolektiv s svojim glasilom pokazati tudi navzven. Od tod boljša kvaliteta papirja, večbarvni tisk, visoka stopnja tehničnega oblikovanja ter priokus ekonomske propagande. Temu je treba takoj soočiti vsebinsko zasnovo glasila, ki pa razen nekaterih svetlih izjem, piše v svojih glasilih zgolj lepo in pozitivno. (Veste, mi smo navajeni, da v našem glasilu pišemo samo lepe stvari!). Torej je kritike in samokritike v teh glasilih zelo malo, kjer pa se pojavi, pa nastajajo velike težave.

V naših organizacijah združenega dela pa se dnevno porajajo težave in problemi, ki jih razrešujemo — marsikje v stilu »trla baba lan« — sestankujemo, obremenjujemo, obupujemo, pa vendar nam še daleč ne pride v glavo, da bi o takih stvareh »pisarili« v naših glasilih.

Skratka, na tem področju ni uspeha, pa čeprav smo nekatere naloge zapisali v naše dokumente.

V pretežni večini glasila na mariborskem področju niso registrirana. So prijavljena, imajo odgovorne urednike, upoštevajo se vsa merila, pa vendar manjkajo tiste odločbe, ki opredelujejo status glasil. Prirejali smo seminarje o registraciji glasil, izdelan je bil osnutek pravilnika, postavljeni so bili roki, rezultat je znan. O tem več ne bomo razpravljali, naloga komisije za obveščanje in politično propagando pri mariborskih sindikatih pa je, da do konca leta uredi registracijo za vsa glasila.

Nekateri odgovorni uredniki glasil so vodilni uslužbenci, med njimi celo direktor delovne organizacije, ki je na svoj način krojil vsebinsko zasnovo glasila. Tako je v teh glasilih zelo malo zapisanega o ocenah vodilne strukture, kritike kot da sploh ni, pa kaj bi o tem, kdo pa je še videl, da bi v glasilu samega sebe ocenjevali? Delavski sveti pa ne najdejo ovire pri imenovanju odgovornih urednikov iz vrst vodilne strukture, saj to velja samo za delegate delavskega sveta, tega načela pa ne gre posploševati.

Še mnogim na mariborskem področju ni jasno, kaj je to javno glasilo in kaj interno. Pa smo naleteli pri preverjanju podatka v enem od glasil na izjavo odgovornega dobesedno takole: »Kaj vas pa briga naše glasilo, saj je interno samo za naše delavce?« Nočemo komentirati!

Mariborska glasila kronično bolehajo na zastarelih informacijah. Temu je v pretežni meri kriva dinamika izhajanja, saj je večina med njimi med bralci enkrat mesečno, nekatera celo dvomesečno. To pa je že v zasnovi zapisano post festum. Razlog temu niso finančna sredstva, tu so še kadrovski problemi, tiskarne, znanje, nerazumevanje itd. Sicer pa pustimo odgovor temu vprašanju analizi, ki je v teku. Glasila še vedno pišejo posamezniki, ki za glasila tudi odgovarjajo, zelo malo je potrditev, da so glasila javna tribuna delavcev. Dopisniške mreže so skromne, kulturne rubrike revne, krajevne skupnosti še premalo zastopane, nič spodbudnega ne bi mogli ta hip zapisati za SLO oziroma družbeno samozaščitp. Zato pa mnogo, mnogo o športnem življenju v kolektivu, planinstvu, gasilcih in fotografijah.

Analiza glasil organizacij združenega dela na mariborskem področju naj bi pokazala na probleme, s katerimi se ta medij obveščanja sooča na vsakem koraku v OZD. Ugotovitev, koliko glasil in v kolikšni nakladi, nam tega ne bo omogočila. Analiza bo morala preveriti in ugotoviti, kje in v kolikšni meri so ta glasila vezana organizacijsko na vodilne strukture v OZD, v kolikšni meri so v pristojnosti svojega izdajatelja, samoupravnih organov oziroma družbenopolitičnih organizacij. Ugotoviti bo morala, od primera do primera, kdo ima odločilen vpliv na selekcijo, prilagajanje in časovno usklajenost ter na stopnjo kritičnosti informacij, preveriti in ugotoviti glavne značilnosti vsebinskih in idejnopolitičnih zasnov, razčleniti in ugotoviti stopnjo informiranja, časovno usklajenost, informacijsko odprtost navzven in navznoter in podobno, skratka na mnoga vprašanja, na vsa pa najbrž da ne, saj ni tako zastavljenim pa tudi časovno je tak način neizvedljiv.

Bo pa ta analiza vendar pokazala na vrsto problemov, ki jih bo treba odpraviti sistematično in načrtno.

Mnogo pričakujemo od bližnjega kongresa ZS Slovenije, ki bi se moral tudi resolucijsko opredeliti do obveščanja v združenem delu. Mnogo tega smo zapisali na osmem kongresu ZSS v Celju, danes pa ugotavljamo, da prenekatere naloge nismo uresničili. Za nekatere najdemo opravičilo, nekatere pa so nove in izvirajo kot produkt, zapišimo stranski produkt, v borbi za nove družbene odnose.

Analiza glasil na mariborskem območju v režiji komisije za obveščanje in politično propagando pri mariborskih sindikatih bo skromen prispevek bližnjemu kongresu v Mariboru. Prepričani smo, da nekaj podobnega načrtujejo tudi tovrstne komisije pri občinskih sindikatih na območju SR Slovenije, saj jim ne more in ne sme biti vseeno, kakšno je obveščanje v združenem delu, glasilo pa je le del, ki smo ga tokrat nekoliko močneje izpostavili.

Doklej bodo obrtniki zidarske stroke še kršili samoupravni sporazum o zagotavljanju minimalnih standardov za življenjske in kulturne razmere pri zaposlovanju delavcev ter zakon o delovnih razmerjih in zakon o varstvu pri delu?

Tudi na domačem pragu je kaj pomesti!

Damjan Križnik

Bila je še trda noč, ko so letošnjega 8. junija delavci upravnih organov skupščine občine Žalec ter predstavniki UJV in postaje milice prišli »na obisk« k delavcem, zaposlenim pri obrtnikih zidarske stroke. Resda so že pred tem, ko so se odločili za tak nočni pohod, pričakovali »vse mogoče in nemogoče«, toda ko so odprli vrata sobe v starem poslopju nekdanje Hmezadove hole v Vrbju, so se jim želodci domala obrnili: iz sobe, ki ni merila več kot 50 kv. m, je zaudarjalo kot iz dihurjeve luknje. Obe okni, ki sta se komajda še držali razpokanih sten, sta bili umazani in zaprti, tako da so čevlji in prek njih položene nogavice iz trenutka v trenutek bolj zaudarjali. Metle ta soba menda še ni videla, saj je bilo vsenaokrog nastlano kot v hlevu, tudi omar ni bilo in obleke in potovalke so visele na žebljih, zabitih v stene. V kotu je bil kuhalnik, ob njem pa še nekaj hrane in nepomitih posod. Zob časa je že dodobra načel tudi omet: električna napeljava je odstopila od njega, da pa bi bila podoba še bolj grozljiva, so stikala in vtičnice visele kar v zraku.

To noč je v tej sobi nenadejani »obisk« presenetil 31 delavcev, ki so se gnetli na 26 posteljah. Nekaj je bilo železnih, nekaj pa zbitih iz desk. Vodja teh delavcev, zaposlenih na raznih deloviščih, je bil Ramiz Hoxhaj…

Iz sobe vodi betonski hodnik do umivalnice in stranišč. V koritu, ki premore edinole hladno vodo, se skorajda ni mogoče umivati, kar je dokazovala že nekaj dni stara odpadna voda v odtočnih kanalih. Stranišča — če bi štiri kabine s čučniki sploh lahko tako imenovali — so bila zamašena, njihove stene pa vrh vsega tako razpokane, da se utegnejo vsak čas sesuti. »Obstaja možnost okužbe!« je v zapisnik zapisala Renata Žagar, občinska sanitarna inšpektorica.

»Le kako sploh lahko živite v takšnih razmerah?« je teh 31 delavcev vprašal požarnovarnostni inšpektor Franc Verdel. Vzelo mu je sapo, ko je nekdo odgovoril: »To je za nas hotel!«

Akcija seveda ni bila izvedena le zato, da bi ugotovili, kako obrtniki v Žalcu uresničujejo samoupravni sporazum o zagotavljanju minimalnih standardov za življenjske in kulturne razmere pri zaposlovanju delavcev. Ni namreč skrivnost, da obrtniki gradbene stroke občutno kršijo tudi zakon o delovnih razmerjih in zakon o varstvu pri delu.

Povedali smo že, da je vodja 31 delavcev, ki so jih tistega zgodnjega četrtka obiskali inšpektorji, Ramiz Hoxhaj. Toda ta je prodajalec na tržnici! No, očitno ga to ne moti, saj zaposluje tudi delavce v gradbeništvu, kot njihovega delodajalca pa prikazuje Hajrullo Hoxhaja. Plačuje jim po 20 dinarjev na uro, le enega pa ima socialno zavarovanega.

Obrtni zakon dovoljuje zasebnim obrtnikom zaposlovati le pet delavcev ali največ sedem, če dobijo za to ustrezno dovoljenje občinskega upravnega organa. Hoxhaj pa ima zaposlenih 31! Seveda pa s tem še zdaleč ni rekorder. Alimpije Ilijevski, 48-letni Makedonec, ga prekaša kar za dvakrat: delo daje 64 delavcem! Od teh jih je 24 socialno zavarovanih, 30 jih ni, 10 jih pa ne ve, ali so ali niso. Delajo po ves dan, zaslužijo pa od 4000 do 5000 dinarjev.

»Ja, ti, ki so že dlje v Sloveniji, pišejo domov, da se tu dobro zasluži, pa se jim pridružijo,« pripoveduje predsednik občinskega sveta ZS Žalec Rafko Mlakar. »Z vlakom pridejo do Ljubljane, tu pa jih že čakajo nekakšni menažerji, ki jih kot legionarje pošiljajo na najrazličnejša gradbišča. Delavci niti ne vedo, kdo je njihov delodajalec. Poznajo le predpostavljenega. Seveda jih večina tudi ni prijavljenih. Le kaj bi bilo, če bi koga zabetonirali v kakšen temelj ali steno? Nihče ga ne bi pogrešal... Sicer je pa tako: če se pripeti nesreča, delodajalec odslovi delavca, ta pa molči, ker se boji maščevanja!« Da je žal, res tako so, povedali delavci zaposleni pri Ilijevskemu. Hazim Mujić in Zlogaja Mitevski sta 3. junija padla z odra na gradbišču in se poškodovala. Ni jima preostalo drugega, kot da sta se vrnila v rodno Srebrenico… Če pa že kdo prijavi obrtnika, češ da zaposluje neprijavljenega delavca, mu skorajda ni mogoče stopiti na rep, pravi občinski sodnik za prekrške Nikola Trivan. Neprijavljeni delavec namreč na obravnavi ponavadi izjavi, da je le po naključju prenočeval pri obrtniku. Da to ni res, seveda ni mogoče dokazati.

Doslej smo ponavadi govorili le o slabih razmerah, v katerih žive in delajo naši delavci, začasno zaposleni v tujini, pozabljamo pa, da smo nič ali bore malo storili za ljudi iz bratskih republik, ki delajo v Sloveniji. V Žalcu so bržčas med prvimi, ki so se odločili temu narediti konec. Občinski sindikalni svet je po tej »osmojunijski akciji« že sprejel stališča o tem izkorišanju delavcev, ki skorajda spominja na mafijaške metode. »Rezultati akcije so nedvomno pokazali, da smo v glavnem vsi zelo hitro pripravljeni sprejeti posamezne dogovore in sporazume, toda uresničevanja ne jemljemo kot svoje obveznosti,« pravi Rafko Mlakar. »Čeprav so organizacije združnega dela s področja gradbeništva na podlagi sklenjenih pogodb formalno-pravno čiste oziroma neodgovorne za takšne razmere, pa jih zapiranje oči pred takšnimi dejstvi, ki jih tudi poznajo, vendarle dela odgovorne za razmere. Zato je naše predsedstvo zahtevalo, naj osnovne organizacije sindikata nemudoma obravnavajo rezultate akcije, zavzemajo stališča in ustrezno ukrepajo.

Seveda pa ta problem še zdaleč ni značilen le za žalsko občino, pač pa za celotno republiko. Zato se zavzemamo za podobne in usklajene akcije v vsej Sloveniji, kajti le tako bomo lahko vplivali na razmere. Sicer se bodo obrtniki na račun delavcev, ki jim za nizke osebne dohodke in ob nemogočih življenjskih razmerah ustvarjajo neutemeljeno visoke dohodke, še bolj okoriščali. Pa tudi organizacije združenega dela, ki s takšnimi obrtniki sklepajo kooperacijske pogodbe! Pobudo, da ta problem slednjič rešimo, je dala žalska Gradnja. Zaradi konkurence na trgu. Gradis namreč v veliki meri gradi stanovanje z izvajalci po kooperacijskih pogodbah, zato so cene njihovih stanovanj nižje, zakaj so lahko nižje, se je pokazalo…«

V Žalcu so torej na dobri poti, da koristiljubnim interesom napravijo konec — jim bodo v drugih občinah sledili? Saj v ustavo menda nismo zastonj zapisali, da mora biti v naši družbi skrb za človeka vselej v ospredju...

Pregled izdanih brošur v zbirki Knjižnica Sindikati, ki jo lahko še dobite:

	Cena v din
Št. 2: Grčar: **Organiziranost in delovanje sindikatov**	20
Št. 3: O. Bručan in S. Grčar: **Finančno poslovanje v sindikatih**	20
Št. 4: P. Toš: **Samoupravna delavska kontrola**	8
Št. 6: **Samoupravno urejanje dohodkovnih odnosov v združenem delu**	40
Št. 7: **Aktualne družbenopolitične naloge sindikatov danes**	30
Št. 8: **Ljudska obramba in družbena samozaščita — temeljna naloga sindikatov**	30
Št. 9: Bogdan Kavčič: **Samoupravljanje v združenem delu**	40
Št. 10: R. Albreht: **Nov korak pri graditvi temeljev socialistične samoupravne družbene ureditve**	8
Št. 11: Gabrijel Sfiligoj: **Gospodarjenje v združenem delu**	30
Št. 12: **Tehnologija in samoupravljanje**	35
Št. 13: **Sindikati in uveljavljanje dohodkovnih odnosov v združenem delu**	25
Št. 14: **Družbena preobrazba odnosov med delavci v proizvodnih in trgovskih organizacijah**	40

NAROČILNICA

Pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo:

.....kom. št. 2 .....kom. št. 6 .....kom. št. 9 .....kom. št. 12

.....kom. št. 3 .....kom. št. 7 .....kom. št. 10 .....kom. št. 13

.....kom. št. 4 .....kom. št. 8 .....kom. št. 11 .....kom. št. 14

.....kom. Samoupravne delavske kontrole

Naročene brošure pošljite na naslov: ....

.... (ulica, poštna številka, kraj)

Datum, kraj: ....

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu brošur.

Žig

.... Čitljiv podpis naročnika)

Kaj pospešuje in zavira kmečki turizem?

Vršnikova domačija v »kotu« je polna načrtov

Igo Tratnik, Ivo Kuljaj

Foto: Ivo Ku

Pred nedavnim smo v sestavku pod naslovom »Za kmeta je tudi kmečki turizem delovno opravilo« opozorili na nekatera vprašanja o kmečkem turizmu v pogovoru s koroškim kmetom Milanom Časom. Že takrat smo zapisali, da ne nameravamo ostati pri »beli vrani«, ampak bomo v nekaj sestavkih skušali širše osvetliti del našega počitniškega vsakdana. Da se razumemo: ne zanima nas ozko pojmovana pridobitniška plat, torej — ali je kmečki turizem zanimiv za kmeta, predvsem za gorskega kmeta, največ zavoljo ustvarjanja boljših pogojev za obstanek na zemlji. V naših zapisih so nas predvsem zanimale možnosti, ki naj jih ima delovni človek poleg industrijskega turizma na voljo za tako preživljanje delovnega oddiha, da bo v pristnejšem in tesnejšem stiku z naravo.

Tokrat smo se podali v gornjo Savinjsko dolino, kjer imajo z razvojem kmečkega turizma pri nas vsekakor največ izkušenj in tudi množičnosti. Kot zanimivost naj omenimo, da imajo pri kmetijski zadrugi v Mozirju — zadruga zavzema področje vse doline, o kateri teče beseda — zaposleno delavko z uradnim nazivom »pospeševalka kmečkega turizma«. Že samo to dejstvo verjetno pove o razmerah v dolini na tem področju več, kot pa bi uspelo morda nekaj referatom.

Za začetek smo se najprej namenili na pogovor k tovarišici Brezovškovi, ki opravlja to delo, za katerega menimo, da ga nimajo evidentiranega nikjer drugje v Sloveniji. Vendar smo si izbrali malce neugoden čas, ko je bila na letnem oddihu. Nič zato, repotražni zapis v pogovoru z njo bomo tako prestavili z začetka na konec naše serije, kar bo morda po svoje še bolj zanimivo, zavoljo večjega števila podatkov, ki jih bomo imeli na voljo.

Tako smo se torej brez »strokovnega vodstva« znašli sami in odšli na turnejo po prijazni, neindustrializirani in še malo arhaični gornji Savinjski dolini kar sami in se v Mozirju, Šmartnem ob Dreti, Gornjem gradu, Ljubnem, Lučah, Solčavi in Logarski dolini seznanjali s problemi sveta, ki je sicer od rok pa je vendar zanimiv.

Še preden gremo na zapis in vtise z našega popotovanja, naj v kratkem zapišemo, kaj smo o kmečkem turizmu zvedeli na občini Mozirje. Tam smo kramljali z Jožetom Kumerjem, načelnikom oddelka za gospodarstvo pri skupščini občine, ki je na vprašanje, zakaj je pri njih kmečki turizem doživel v Sloveniji bržčas največji razmah, dejal, da je to posledica njihove življenjske nuje.

»Po ozemlju, ki ga zavzema, je naša občina ena največjih v Sloveniji. Druga stvar je seveda, kolikšna je tudi naša gospodarska moč. Imamo le les in nekaj polja in ljudi, ki so pripravljeni delati. Ničesar drugega. Turizem je torej naš izhod, čeprav takšno gledanje od zunaj morda — kar zadeva velike investicije — ni dobilo polne podpore. Vedeli smo, da moramo začeti in delati v malem, kar z drugimi besedami pomeni kmečki turizem. Če že govorimo o tem, so investicije za družbo prav gotovo majhne, s strani kmeta pa velika dejanja, če jih prav razume in nanje pristane.«

Zanimivo je, da je za mozirsko občino zelo velika številka, če se ta čas lahko pohvalijo s 131 posteljami v kmečkem turizmu. Obenem pripominjajo, da je to spodbuden začetek za prihodnje dni. Z drugimi besedami to pomeni, da ne morejo razmišljati samo o številu gorskih kmetov, ki bi lahko bili »kmečki gostitelji«, temveč jih mora zanimati bolj pripravljenost kmetov za to, da razumejo, kako se sodobno kmetovanje pri njih ne konča le pri lesu, mleku in krompirju, ampak je moč najti v njem še kaj več — denimo kmečki turizem. Ivan Presečnik iz Lenarta, Nina Vršnik iz Robanovega kota, Peter Jež iz Luč, Alojz Mermal iz Gornjega grada, Jožica Rakun iz Poljan, Ana Golob in Franjo Jamnik iz Ljubnega, Ivanka Lenov in Franc Plesnik iz Logarske doline ter Marija Semprižnik iz Nazarja so to že razumeli. Vprašanje pa je, kako se do pobude, ki je danes že realnost, vedejo njihovi sosedje in še bolj kmetje iz bližnje in daljne okolice.

Sicer pa — pustimo razmišljanja — in pojdimo na popotovanje ob Savinji navzgor.

Prvi vtis, ki ga dobi obiskovalec, je izredna skrb za domače okolje. Res je, da smo slišali veliko razlag, zakaj so praktično na vseh oknih hiš in domačij v dolini — da o Lučah sploh ne govorimo — rože in zelenje. Morda se bo zdelo, da to ne sodi v reportažo o kmečkem turizmu. Nasprotno! S pripombo, da ne gre samo za kmečki turizem, ampak za turizem nasploh. Z drugimi besedami bi lahko tudi rekli, da si ljudje ob gornjem toku Savinje sicer žele, kako bi bilo njihovo okolje čimlepše, prijazno in prijetno za oko, vendar ne zavoljo denarnih koristi, ampak zaradi »občutka do narave«, ki se lahko kaže tudi v tako majhnih rečeh, kot so rože. Kratek postanek ob Igli, ki je sicer res samo skala, vendar je ni najti nikjer drugje, ali pa možnost, da motorizirani turist opazuje prav iz avtomobila nekaj sekund življenja gorskega princa gamsa, ki se je »naslikal« za lučaj kamna onkraj struge Savinje, so vrednote, ki jih res ne moremo vnesti v turistične cenike. Prav tako bi lahko rekli za Presihajoči studenec in poglede na Raduho ali severna ostenja Planjave in Ojstrice in še kaj, vendar si moramo ob našem razmišljanju o kmečkem turizmu v gornji Savinjski dolini naposled le priznati, da nas v naši reportaži pravzaprav ne zanimajo naravne lepote, o katerih sicer ni nobenega dvoma, temveč ljudje, ki v tem okolju žive. O njih lahko domnevamo le to, da na razglede okoli svojega doma ne gledajo kot turisti, ampak kot prebivalci doline in njenih dolinic, kjer bi radi tudi ostali. Roko na srce: starejši so že zdavnaj opravili z željami — če so jih sploh imeli — da bi odšli v širši svet. Morda pa jih skrbi za mlade naslednike in se jim ob tem zdi, da bi jim — namreč tem mladim — ob vsakdanjem kmečkem gospodarjenju kmečki turizem dajal dovolj novih spodbud in možnosti za boljše življenje, da bi ostali doma. Vsaj nam se je tako zdelo, da je to ena poglavitnih spodbud v razmišljanju starejših kmetov v Savinjski dolini, da so se odločili ubadati s kmečkim turizmom. Seveda je to lahko le razmišljanje mestnega človeka, gre za novinarja, ki bi moral predvsem opazovati in šele nato razmišljati. Zato raje prepustimo besedo Francu Vršniku in njegovi ženi Nini ter njunim otrokom iz Robanovega kota.

»Kot vidite že sami, je moja kmetija z domačijo v razmeroma ozki dolini, ki je zaprta z vseh strani. Razen živine in gozda nimam nič. Vendar je dohodek od prodaje mesa in mleka limitiran. Kako naprej, če hočem živeti bolje in obenem spraviti skupaj še denar, da doštudiram svoje tri otroke?«

Ob tem Vršnikovem vprašanju nismo še mi zastavili svojega, vendar se nam je zdelo, da mu je žena pomagala do izhoda. Kakor nam je kasneje sama povedala, je bila pred leti v službi v gostišču pri »Sestrah Logar« v Logarski dolini, kjer se je naučila, kako se »streže« turistično-gostinski dejavnosti od kuhinje do gosta. Zato je tudi postala pozorna na pobude iz Mozirja, da bi kazalo razvijati kmečki turizem.

»Če verjamete ali ne,« nam je dejala Vršnikova, »pri nas imamo knjigo gostov že od 1960. leta naprej. Takrat je bil sicer kmečki turizem še v plenicah, morda tudi naša ponudba ni bila najboljša, vendar je le res, da imamo praktično vsako leto skoraj brez izjem stalne goste. Prihajajo iz Zagreba, Ljubljane in Celja in še kje. Prijav je več, kakor pa jih lahko sprejmemo, ker imamo za zdaj le dvanajst postelj.«

Potem je rekel Vršnik: »Pripravljamo se na gradnjo nove hiše, ki bo sicer kmečki dom, vendar bo imela tudi prostore za kakih dvajset gostov. Imeli bomo tudi centralno kurjavo, kar pomeni, da bomo lahko dosedanjo sezono dveh mesecev podaljšali tudi na zimsko sezono, kar bi za nas veliko pomenilo.«

Vskočila je Vršnica: »Sami lahko vidite, da je naš Robanov kot s soncem zelo na kratko. Če verjamete ali ne, pozimi na našo hišo sonce tudi dva meseca ne posije. Zavedamo se, da brez centralne kurjave in s tem tople vode sploh ne moremo razmišljati o podaljšanju turistične sezone, ki je doslej strogo omejena na julij in avgust. Za ta dva meseca imamo gostov sicer več kot preveč in se morda le kakšen starejši par odloči za letovanje v juniju ali septembru. Mi bi si sicer vsekakor želeli, da bi prihajali gosti skozi več mesecev, ker si sicer težko predstavljamo odplačevanje kreditov.«

K temu gospodar: »V Mozirju sicer lahko mislijo, da je njihov odnos do kmečkega turizma zelo v redu. Ne rečem, da ni, opozoril bi le na bančne kredite, ki so le navidezno ugodni, saj mineta dve leti ali več, da lahko napravimo novo hišo in šele od takrat lahko začnemo turistično gospodariti. Zdi se mi, da bi bilo bolje, če bi se rok odplačevanja štel šele od tedaj, ko turisti lahko pridejo v objekte, ki smo jih s posojili zgradili. Kazalo bi razmisliti tudi o roku odplačila.«

Potem smo spet prepustili besedo gospodinji: »Oprostite, ker se nimam časa pogovarjati z vami. Še malo in gostje se bodo spravili k večerji, do takrat pa moram imeti pripravljene naše solčavske žlikrofe. Še dobro, da mi pomagata obe hčerki, ki sta sicer šolarki v Celju, prihodnje leto pa bosta odšli v Ljubljano, prva na univerzo, druga pa v gimnazijo.

Povedala sem že, da imamo največ stalnih gostov, ki prihajajo leto za letom. Prostor si rezervirajo že najmanj leto vnaprej. To mi je tudi največje zadoščenje, saj vem, da se nihče ne vrača, ki ni v resnici zadovoljen. Če nam bo uspelo kmalu napraviti novo hišo, bomo lahko sprejeli precej več gostov in jim bomo ponudili tudi večje ugodnosti bivanja. K nam prihajajo zvečine starejši ljudje in družine z manjšimi otroki, ki se prav na posrečen način sprostijo ob življenju na kmetiji, ko ugotavljajo, da še sploh niso videli ne krave ne kokoši. Prav zabavno je opazovati, kako se otroci spreminjajo od leta do leta, ko prihajajo k nam.«

Pri Vršnikovih smo še zvedeli, da so se kar precej mehanizirali. Konja pa si čez poletje sposodijo od soseda; da ga lahko domači in otroci gostov malce zajahajo.

Prav posebno zanimivo se na[illegible] je zdelo, kako je naše pogovor[illegible] gospodarjem in gospodinjo ku[illegible] tije v Robanovem kotu spremlj[illegible] »mali Vršnik« Matej, ki je le[illegible] končal kmetijsko šolo in se zd[illegible] pripravlja na služenje vojašč[illegible]

»Boš ostal doma, smo ga vpr[illegible] šali?« Bom, je odločno odgov[illegible] ril, ko pa smo ga vprašali, kako[illegible] z dekletom, je bil manj odloč[illegible] Saj dekleta v gornji Savinjski d[illegible] lini ni težko dobiti, morda ma[illegible] teže za delo na kmetiji, vendar[illegible] je Matej natanko zavedal sme[illegible] našega vprašanja. Vedel je, d[illegible] njegova mama lahko se[illegible] vzorno vodi kmečki turizem o[illegible] kuhanja žlikforof naprej, sa[illegible] bo pa lahko le kmet, če ne b[illegible] imel žene, ki bo sposobna in[illegible] stvari v rokah, kajti ko gov[illegible] rimo o kmečkem turizmu, m[illegible] ramo priznati, da govorim[illegible] predvsem o kmečki ženski [illegible] njeni dejavnosti. Od tod naprej pa se začne tudi druga zgodb[illegible] ne nazadnje o enakopravnos[illegible] kmečke žene z možem.

Prav zato Matej ni bil razpolo[illegible] žen za konkretne odgovore.

Kam sta se le zazrla oba Vršnika: oče FRANC in sin MATEJ. Načrtov je pač vedno veliko.

Stara domačija bo šla kmalu v »muzej«.

Starejši Vršnikovi hčerki Heleni se iztekajo še zadnje srednješolske počitnice. Kmalu bo treba v Ljubljano na univerzo.

Nekdanje mlinsko kolo je le še spomin na stare čase.

V kmečkem turizmu je največja teža bremena na gospodinji, saj brez dobre hrane ne gre. Tokrat bodo solčavski žlikrofi.

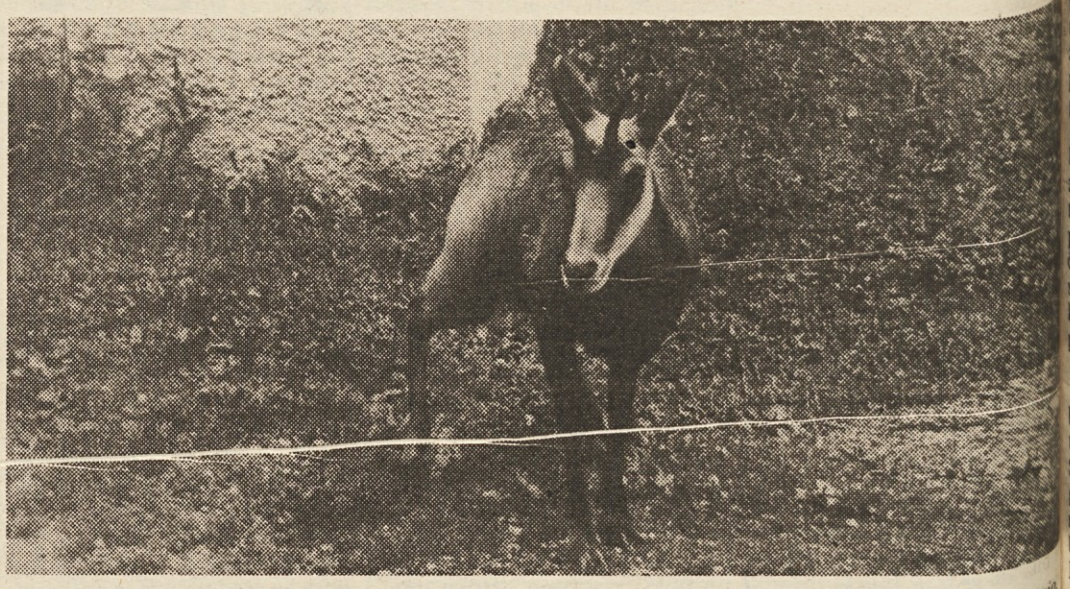

Pri Robanovih v kotu imajo udomačenega gamsa. Ljubljenec otrok je — samo žvižgati mu ne smejo.

Železničarji dobro gospodarijo

Rekordni julij

V letošnjem juliju so železničarji na slovenskih in istrskih progah zabeležili enega najboljših prevoznih rezultatov v zadnjih nekaj letih. Tako se je v primerjavi z istim mesecem lani povečal naklad za 11,3 odstotka, razkladanje za 10,7 odstotka, brutotonski kilometri za 4,7 odstotka in netotonski kilometri celo za 6,8 odstotka. To pomeni, da so v letošnjem juliju naložili 34.985 voz (lani 31.438), razložili pa 42.657 voz (lani 38.504). Prepeljali so nad 712 milijonov brutotonskih kilometrov (lani 680 milijonov) in nad 334 milijonov netotonskih kilometrov — lani 313.075.

Ob rekordnem prevozu so dosegli tudi zavidljive uspehe na področju kvalitete dela. Zamude potniških vlakov so se zmanjšale za 22 odstotkov in so znašale 2,5 minute na vlak. Zamude tovornih vlakov so se zmanjšale za 13 odstotkov. Zamud vlakov bi bilo še manj, če jih ne bi toliko zadrževali na meji in če bi bila boljša dostava štiriosnih voz.

Navkljub upadanju tranzitnega prometa v prvem letošnjem polletju se je tudi promet v luki Koper precej povečal in gre torej upad tovrstnega tranzita na račun zmanjšanega prometa z luko Reka. V luki Koper so v letošnjem prvem polletju naložili na železniške vagone 778.000 ton raznega blaga, to je za 19 odstotkov več kot lani. V celoti se je promet koprske luke povečal od lanskih 928.000 ton na letošnjih 1.061.000 ton. Struktura blaga je za železničarje zelo ugodna, saj je generalni tovor porasel za 37 %, delež nafte pa se je zmanjšal za 8 %.

Ž. G.

Zgodbica namesto turističnega komentarja

Lepo je doživljati presenečenja

Zahodnonemški turist, imenujemo ga Hans iz Stuttgarta, se je letos odločil, da bo z družino preživel počitnice v Jugoslaviji, na majhnem otoku Silbi, v zadrskem arhepelagu.

Za razliko od mnogih drugih nemških turistov je prišel k nam z vlakom do Zadra in na Silbo s potniško ladjo. Saj res, kdo se bo še mučil po teh prenatrpanih cestah s pločevino.

Tri tedne je užival na našem soncu in morju ter lepotah majhnega otočka, kjer turizem šele zajema sapo. Dva šotora in vso pripadajočo kamp opremo, tudi gumijasti čoln je imel s seboj.

Kot je vsake stvari enkrat konec, je bilo konec tudi počitnic za Hansa in njegovo družino. Po treh tednih je Hans spakiral vso prtljago: dva šotora, gumijasti čoln, zložljive postelje, blazine, stole, mizo, posodo in kaj vem kaj še vse. Skratka zajeten kup prtljage.

In zdaj domov?

Edina zveza z Zadrom pa je bila ladja, ki je vsako jutro, natanko ob 4.10 odplula s Silbe. S tem pa so se za Hansa in njegovo družino začele težave, na videz nerešljive. Posledica pa bi bila lahko ta, da bi si moral Hans z družino, ne po svoji volji, podaljšati počitnice še za dan ali dva.

Zakaj?

Na Silbi omenjena potniška ladjica pristane vsak dan. To je vedel tudi Hans. Toda nekega dne je ugotovil, da ne pristane na pomolu vedno v istem zalivu. Odvisno je namreč od tega, kakšne volje sta barba in njegov krmar. Tega ne ve niti luški kapetan. Enkrat jo z ladjo mahneta v ta zaliv, drugič v drugega. A kot že rečeno, nikoli ni vnaprej določeno, kje bosta ta in ta dan pristala. Turisti pa s kupi prtljage tekajo kot neumni sem in tja, da ladjo ujamejo.

Toda Hans je bil iznajdljiv.

»Ne boš ti mene barba,« je govoril. Že ponoči jo je mahnil k cerkvici na najvišjo točko na otoku Silba in tam »dežural« ter čakal do jutra da bi videl, kje bo barba pristal. Ko je končno ugotovil, kam plove ladje, je »alarmiral« družino, ki je popokala prtljago in pohitela ladji nasproti ter se zadnji hip srečno vkrcala.

Ta dogodivščina pa bi odšla s Hansom, če je ne bi ta med vožnjo do Zadra povedal mojemu znancu Ferdu. Znancu je bilo kar malo nerodno, da se pri nas kaj takega dogaja, pa čeprav Hans ni bil videti preveč jezen.

»Pa ste vseeno hudi na naš turizem, ko se vam je tole zgodilo,« je Ferdo drezal v Hansa in se mu skušal opravičevati za početje naših potniških ladijskih prevoznikov.

»Zanesljivo vas ne bo več k nam?«

»Kje pa? Trinajst let že hodim na Silbo in prihodnje leto spet pridem...«

Ferdo gleda Hansa začudeno, ta pa nadaljuje:

»Prav v tem je čar dopustovanja pri vas, da stalno doživljaš presenečenja. Če se ne bi dogajale take zadeve, kaj bi potem doma sploh pripovedoval! Če ne bi bilo tudi tole, kar se mi je zgodilo, po svoje mikavno, razburljivo in privlačno hkrati, potem bi šel raje na dopust v Švico, kjer ti vsak hip lahko postrežejo s hladno limonado. Vsega tega pa imam itak že doma dovolj.«

Hans in Ferdo sta se poslovila in pohitela vsak na svoj konec, oba zadovoljna, da sta preživela čudovite počitnice.

In namesto zaključka:

Hotel sem napisati komentar o našem turizmu in o milijardi dolarjev, ki jih bomo letos iztržili iz te veje gospodarstva. Predvsem sem se hotel obregniti ob tisti del našega antiprogagandnega pisanja in govorjenja o turizmu, ki vidi v njem samo črne pike in napake, če hočete od muhe v juhi, do tega da so posamezni hotelirji prodali eno posteljo dvema ali trem turistom.

Ko pa poslušam prijatelje in znance, ki se vračajo z dopusta pa na vprašanje: Kako je bilo?, skoraj vedno odgovarjajo: V redu, zadovoljni smo bili na dopustu!

In čisto človeško je, da se skoraj vsak domači in tuji turist vrača zadovoljen z dopusta. Navsezadnje še zmeraj drži: na dopust gremo tudi za to, da kaj doživimo. Če ne bi, kaj bi potem pripovedovali doma?

Milan Živkovič

Mednarodni kmetijsko-živilski sejem v Gornji Radgoni

Šestnajstič — in vsakokrat večji

Ciril Brajer

Šestnajst let je minilo, odkar so v Gornji Radgoni prvič priredili sejem, takrat se je imenoval Pomurski. Prikazal naj bi dosežke prekmurskega gospodarstva, predvsem s kmetijskega področja. Sejem se je nato več let »iskal«. Pokonci ga je držalo nekaj navdušencev, bil je predvsem ljubiteljske narave — a kljub temu je vztrajno rasel.

Pred petimi leti je prišlo do prelomnice. Skupščina radgonške občine se je skupaj s prirediteljі sejma odločila, da ga bodo iz središča kraja preselili, mu namenili več prostora in ga komunalno opremili. Sredstva za selitev in nadaljnji razvoj sejma sta prispevala občinska skupščina in radgonsko gospodarstvo. Še bolj pomembna pa je bila združitev z ljubljanskim Gospodarskim razstaviščem, ki ima bogate izkušnje s sejemsko dejavnostjo. Po združitvi so s pomočjo Gospodarske zbornice, Združne zveze in s sodelovanjem združenega dela izdelali nov program sejma. S samoupravnim sporazumom je 40 podpisnic ustanovilo SIS za sejem in vse to je pred tremi leti »rodilo« sejem, kakršen je danes — specializirana kmetijsko živilska ustanova na mednarodni ravni.

Namen sejma je pravzaprav trojen: seznanjanje z najnovejšimi dosežki na področju kmetijstva, izobraževanje in strokovno poglabljanje, vsi razstavljeni predmeti so namenjeni odkupu — in prireditelji so prepričani, da z vsem tem prispevajo k pospeševanju kmetijstva v Pomurju, Sloveniji in tudi Jugoslaviji. Letos so se še posebno potrudili. Barake so zamenjali sodobni paviljoni, v katere so lahko povabili največje proizvajalce kmetijske mehanizacije in opreme ter živilsko prehrambenih izdelkov iz dvanajstih držav.

Danes bo sejem spet zaživel. Na 40.000 kvadratnih metrih odprtega in 10.000 kvadratnih metrih zaprtega razstavnega prostora si bodo kmetje in strokovnjaki lahko ogledali, kaj sta v zadnjem letu dosegla naše kmetijstvo in živilska industrija. Čez 500 razstavljalcev bo prikazalo

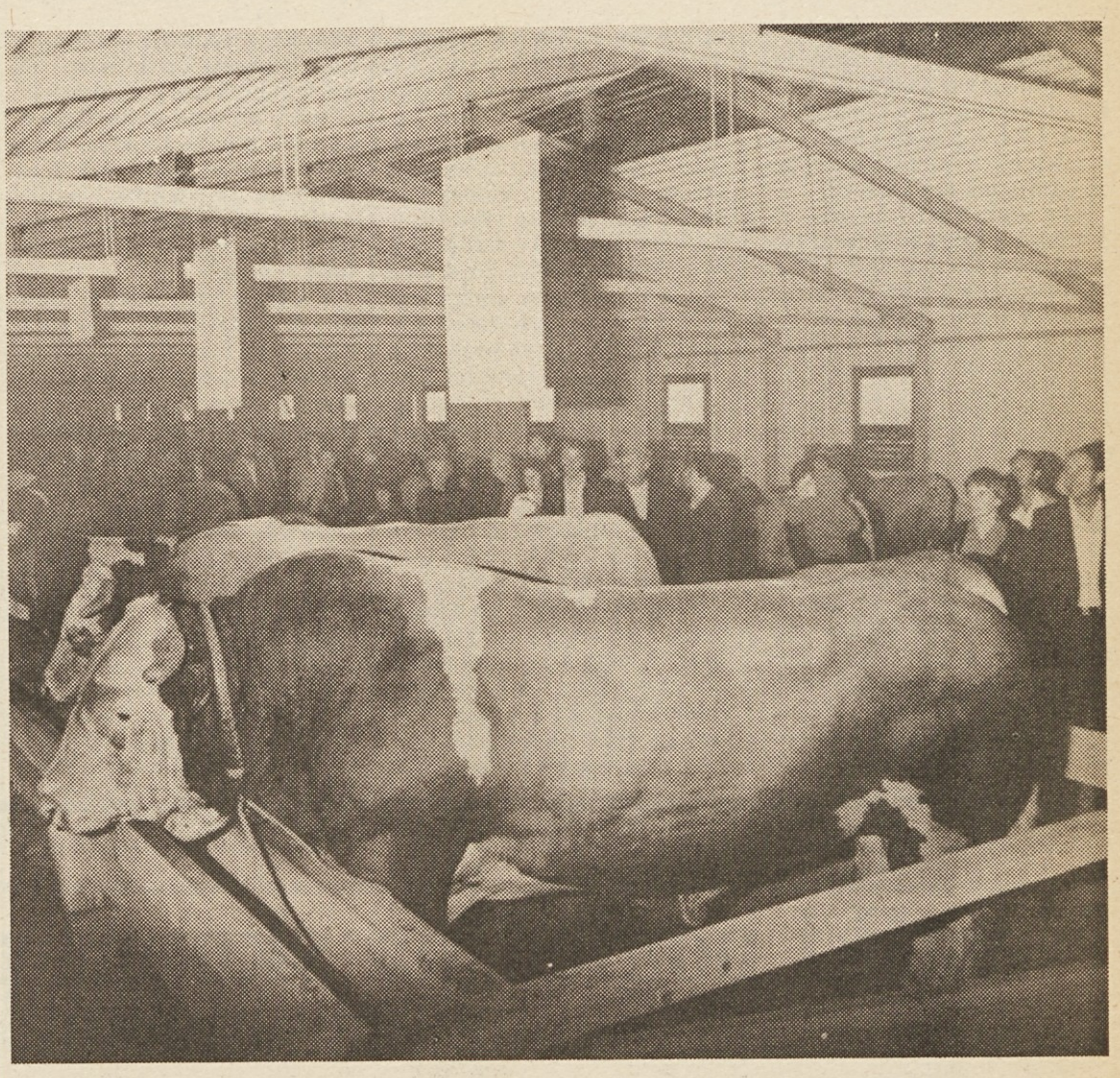

Lani je v Gornji Radgoni zablestel bik Kazimir, največji, s 1400 kilogrami najtežji bik v Sloveniji, ki se ponaša tudi z najštevilnejšim potomstvom svojega rodu. Letos bo skušal njegovo slavo nadaljevati eden njegovih potomcev.

približno 12.000 izdelkov. Prvič so se odzvale tudi ZDA, ki bodo na sejmu ponudile traktorje International, največje stroje, kar jih naše kmetijstvo potrebuje, in jih na domačem trgu ne more kupiti. V sodobnem hlevu, ki je že sam vreden razstave, bo 140 glav najboljše slovenske plemenske živine prodano na dražbi. Menda bo letos večina naših »rogatcev« odšla v Bosno. Zasebni proizvajalci bodo razstavili svoja vina, pridružila pa se jim bo vinoteka, ki bo točila 100 najboljših jugoslovanskih vin. Kmetijsko, sadjarsko in vinogradniško razvito okolje bo proizvajalcem kmetijske mehanizacije nudilo dovolj možnosti za praktičen prikaz svojih izdelkov. Sejem bo dopolnil bogat strokovni program. Na posvetovanjih in predavanjih s področja proizvodnje in predelave govejega mesa, saj je bila sejemska strokovna ekipa prepričana, da je to vprašanje najbolj potrebno obravnavanja.

Prireditelji pravijo, da je tak sejem pomembna oblika odpiranja kmetijstva zasebnega in družbenega sektorja — svetu in domačim novostim. In še k nečemu stremijo — z bogatim dopolnilnim programom bi radi pospešili turizem, predvsem kmečki. Da bi pritegnili čimveč ljudi, so jim pripravili kulturne, folkorne, športne prireditve — hrana, pijača, tombola, ples in podobne zadeve pa tako sodijo k sejmu.

V TOZD Sanitarne stene in montaža žalske Sigme ne manjka vzrokov za ponos

Med prvimi v Evropi

Damjan Križnik

Ko so pred 21 leti z odlokom skupščine občine Žalec ustanovili podjetje Vodovod, je le malokdo pričakoval, da se utegne iz njega razviti sodobna delovna organizacija, kakršna je sedaj žalska »Sigma« — savinjska industrija opreme in gradbena montaža. Od peščice 48 delavcev, ki so se najprej ukvarjali z gradnjo vodovodov, nato pa razširili svoje delovno področje še na inštalacijo centralnih kurjav in ključavničarstvo, je narasla na 320 zaposlenih, ki združujejo svoje delo in sredstva v dveh temeljnih organizacijah združenega dela na Vranskem in v Zabukovici ter v delovni skupnosti skupnih služb v Žalcu. V letošnjem prvem polletju je Sigma ustvarila za 58.220.738,86 dinarjev celotnega prihodka, čistega dohodka pa je ostalo za 21.571.222,32 dinarjev.

Daleč najboljše rezultate so dosegli v TOZD Sanitarne stene in montaža v Zabukovici, ki leži streljaj od Žalca. Sto devetdeset njihovih delavcev je ustvarilo za 43.042.960,26 dinarjev celotnega prihodka ali 14.369.086,59 dinarjev čistega dohodka. Torej dobri dve tretjini!

»Ja, načrtovali smo pet starih milijard celotnega prihodka, za planom pa zaostajamo za osem odstotkov. To pa predvsem zaradi manjšega števila zaposlenih,« pravi vodja TOZD Martin Goršek, simpatični »brko«, ki je na ljubljanski univerzi diplomiral iz fizike. »Cisti dohodek smo dosegli 99,4 odstotno. Za osebne dohodke smo izplačali 89,9 odstotkov, za sklade pa je ostalo 5.010.000,00 dinarjev ali 23,7 odstotka več kot smo planirali. Pričakujemo, da bomo z novo proizvodnjo pršnih kabin, ki je stekla v delovni enoti Vrbje, ob koncu leta vendarle dosegli planirani celotni prihodek desetih starih milijard dinarjev, pa tudi vse druge načrte bomo uresničili.«

»Naš artikel št. 1 so sanitarne stene,« nadaljuje Martin Goršek in s svinčnikom riše betonski blok, v katerem so vse mogoče cevi, po katerih priteka in odteka hladna ali topla voda v kopalnice, stranišča, svež zrak itd. »S temi elementi smo v Jugoslaviji zgradili že 25.000 stanovanj. To je velikanska številka. V Evropi je ni tvrdke, ki bi se s tako proizvodnjo tako masovno ukvarjala.« Pravi, da so njihove stene vgrajene v petih republikah, v Ljubljani jih, denimo, najdemo v Štepanjskem naselju, na Bratovževi ploščadi, v naselju »Program 80« v Zgornji Šiški, v Kosezah itd.

»Omeniti velja, da smo z nekaterimi investicijami izredno izboljšali delovne pogoje, pri vsem tem pa tudi nismo pozabili na osebne dohodke naših delavcev, saj smo jih v primerjavi z lanskim letom dvignili za 30 odstotkov,« pravi Franc Kveder, predsednik izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata v TOZD Zabukovica. »Upoštevati je namreč treba, da smo bili po podatkih biroja za gradbeništvo z našimi osebnimi dohodki še pred kratkim na repu med delavci v gradbeni industriji. Danes smo v naši občini med boljšimi...«

Sigma je bila včasih obrtna delavnica, z njenim širjenjem pa so se pojavljale tudi težave, kajti težko je bilo preiti iz obrtnega na industrijski način proizvodnje. Mnogo napak so tedaj napravili, v končni fazi pa jim je vendarle uspelo — tudi s pomočjo sodelavca zavoda za produktivnost dela, pravijo — organizirati poslovanje na sodobnih načelih. Rezultati se že kažejo.

»Industrijska proizvodnja je zahtevala selekcijo širokega programa artiklov in uslug, tako da smo v zadnjem času izdelovali praktično le sanitarne stene. Zaradi tega je bila med delavci večkrat prisotna bojazen, češ kaj bo, ko trg teh sten ne bo več potreboval. Z razširitvijo in dopolnitvijo našega programa z novimi artikli, kot so nov tip sanitarnih sten, še posebej pa pršne stene, za katere je izjemen interes, ugotavljamo, da je bila bojazen odveč. Novi artikli so torej uspešno izbrani, s tem pa je tudi bodočnost naše TOZD zagotovljena,« končuje Goršek.

Kitajki voditelj v Jugoslaviji

Nove razsežnosti sodelovanja

Na večdnevni uradni in prijateljski obisk v SFRJ v ponedeljek prihaja predsednik CK KP Kitajske in predsednik državnega sveta LR Kitajske Hua Kuo-feng s sodelavci — visokimi državnimi in partijskimi funkcionarji.

Gre vsekakor za dogodek izjemnega pomena ne samo za prihodnje odnose med SFRJ in LR Kitajsko in njun mednarodni položaj in ugled, marveč za sodobne mednarodne odnose sploh. Kitajski voditelj prihaja v Jugoslavijo približno leto dni po obisku predsednika republike Josipa Broza Tita na Kitajskem, ki je pomenil zgodovinsko prelomnico v odnosih med Kitajsko in Jugoslavijo. Obdobje po Titovem obisku je to zgovorno pokazalo. Bilo je v znamenju do zdaj največjih dosežkov v razvoju dvostranskih stikov na prav vseh področjih — gospodarskem, kulturnem, znanstvenem, športnem in drugih, bilo je obdobje intenzivnega medsebojnega dogovarjanja, izmenjavanja obiskov in ugotavljanja številnih skupnih dolgoročnih interesov ter kar velja še posebej poudariti, obdobje, v katerem sta Zveza komunistov Jugoslavije in Komunistična partija Kitajske navezali uradne stike in normalizirali medsebojne odnose. (Prvič se je v zgodovini kitajske partije zgodilo, da je ta poslala pozdravno brzojavko kakemu zborovanju komunistov v času zasedanja; pozdravna brzojavka vodstva kitajske partije 11. kongresu ZKJ je namreč simbolično označila normalizacijo partijskih stikov). To je zelo pomembno, kajti normalizacija partijskih stikov daje splošnemu razvoju in poglabljanju sodelovanja med Jugoslavijo in Kitajsko novo kvaliteto in novo razsežnost.

Obisk Hua Kuo-fenga v Jugoslaviji bo nedvomno zgovorno opozoril na to, kaj vse sta državi dosegli v letu dni po obisku predsednika Tita, in dal novo, izjemno spodbudo poglabljanju sodelovanja in prijateljstva. Obisk kitajskega voditelja pri nas je tudi izjemna priložnost, da vsi v Jugoslaviji pod globokim vtisoim izjemne dobrodošlice, pozornosti in gostoljubja, ki jih je bil deležen predsednik Tito, izkažemo prijateljstvo, pozornost in spoštovanje voditelju prijateljskega najštevilnejšega naroda v svetu.

Vsekakor velja kitajski obisk pri nas postaviti v najširši mednarodni prostor, v katerem »zasedata« tako Jugoslavija kot Kitajska pomembno mesto. Gre za neodvisni, suvereni, socialistični deželi, ki imata mnoga skupna ali podobna stališča do poglavitnih problemov sodobnega sveta. Obstajajo tudi precejšnje razlike, ki so razumljive in posledica objektivnih razlik v zgodovini obeh držav, njunem mednarodnem položaju, notranjepolitičem življenju... Bistveno je, da sta državi sprejeli stališče, da razlike ne smejo biti ovira medsebojnemu sodelovanju na področjih, kjer se stališča prekrivajo ali so si podobna, marveč spodbuda, ki naj razlike zmanjšuje, podobnosti in razmevanje pa širi.

Vsekakor smo na pragu enega izmed letošnjih najpomembnejših zunanjepolitičnih dogodkov v naši državi, ki po svojem pomenu in vsebini zgovorno kaže pomembno vlogo, ki jo igra neodvisna neuvrščena Jugoslavija v sodobnem svetu.

Branko Kastelic

KDO JE KDO

Joachim Yhombi-Opango

predsednik LR Konga

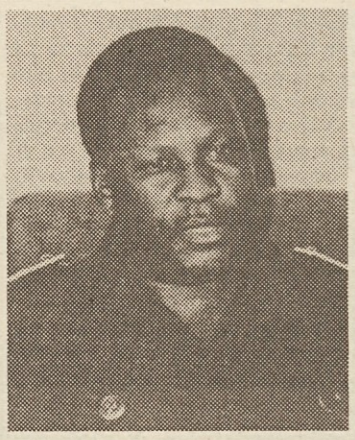

»Sile notranje reakcije, ki sta jih podprla zahodni in afriški imperializem, niso uspele v poskusu državnega udara v LR Kongu.« To so besede predsednika LR Konga polkovnika Joachima Yhombija-Opange, za zdaj edine o ozadju poskusa državnega udara v tej državi v osrčju Afrike.

Predsedniku Opangi očitno še ni uspelo odpraviti politične nestabilnosti v državi, kar si je zadal za prvo nalogo, ko je pred slabim letom in pol stopil za kongoško državno krmilo. Na njem je zamenjal gnusno umorjenega najzaslužnejšega kongoškega predsednika in velikega afriškega socialisti Mariena N'Gouabija, ki je padel pod streli najetih morilcev v še do danes nepojasnjenih okoliščinah.

»Novi« kongoški predsednik Opanga, ki je bil eden najbližjih sodelavcev umorjenega predsednika N'Gouabija (mnogi so ga šteli tudi za prijatelja) je imel za seboj bleščečo vojaško karijero, ki jo je začel s šolanjem v vojaški akademiji v kongoškem glavnem mestu Brazzavillu leta 1952, star komaj 10 let. Sledile so leta vojaške specializacije v Franciji, kjer se je začel ukvarjati že tudi s politiko. Leta 1964 je tako skupaj s kolegi — mladimi oficirji — urejal eno izmed oddaj radia »Glas revolucije«. Po vrnitvi iz Francije je kmalu znova potoval v tujino — za vojaškega svetovalca veleposlaništva LR Konga v Moskvi. Po državnem udaru leta 1969, ki je odpravil diktaturi naklonjenega predsednika Masembeja Debo in na državno krmilo postavil socialističnega predsednika N'Gouabija, je postal Opanga član nacionalnega revolucionarnega komitija, decembra istega leta tudi načelnik generalnega štaba oboroženih sil, od tedaj naprej pa je ves čas »močna« osebnost kongoškega političnega prizorišča.

Njegova »posebnost« je v tem, da zavrača ideologije. Sam pravi, da ni bral ne Marxa ne Lenina, čeprav je revolucionar. Domača opozicija mu vse bolj zameri, ker vlada deželi z vse bolj trdo vojaško režimsko roko.

B. K.

Po obisku sindikalnih delavcev iz ZRN pri nas

Nemški pogled na skupni problem

Pogovori s predstavniki nemške zveze sindikatov (DGB) na republiškem svetu ZSS v minulem tednu so privedli do nekaterih zanimivih spoznanj o problemih, ki zadevajo nemško sindikalno gibanje, slovenskim sindikatom pa ponudili koristne zaključke za njihovo nadaljnjo sodelovanje s to organizacijo. Veliko se je govorilo predvsem o gospodarski in politični situaciji v Nemčiji, o prizadevanjih DGB, za spremembo sedanje delovne zakonodaje, ki je danes močno konzervativna, o ukrepih, ki naj bi zagotovili socialno-ekonomsko stabilnost delavskega razreda, največji poudarek pa je bil an vprašanjih, ki zadevajo položaj in življenje naših delavcev, začasno zaposlenih v Nemčiji.

O splošnih gospodarskih in političnih gibanjih v Nemčiji so predstavniki DGB povedali, da si nemško gospodarstvo še ni povsem opomoglo od recesije, ki je nastopila v začetku sedemdesetih let — in da je zaradi tega tudi potrebno v teh okvirih gledati na vse probleme, ki zadevajo socialni položaj nemškega delavskega razreda v celoti, vključno s tujimi delavci. Osnovna smer njihovega delovanja je usmerjena v borbo za ohranitev današnje stopnje zaposlenosti in v utrditev socialno-ekonomskega položaja delavcev. Socialna vprašanja so se namreč v zadnjih letih v tolikšni meri zaostrila, da so se sindikati morali v nekaterih primerih poslužiti za dosego svojih zahtev celo stavke, kot je bil to primer v grafični industriji. S tem so se pa, po njihovih besedah, soočili z drugo nevarnostjo. Delodajalci so zagrozili z zapiranjem tovarniških vrat. V nekaj primerih so tako tudi storili, ko so sindikalne organizacije šle v stavko. Po besedah predstavnikov DGB je to resna grožnja sindikalni avtonomnosti v obstoječi družbeni ureditvi, problem pa še toliko večji, ker veljavna delovna zakonodaja zapiranje tovarn legalizira in postavlja v isti okvir kot pa delavsko stavko, z drugimi besedami, na zapiranje tovarn gleda kot na pomembno orožje v rokah interesov kapitala v borbi, za večjo stopnjo presežne vrednosti. Zaradi tega je šla v zadnjih mesecih akcija nemških sindikatov predvsem v smeri, ki naj zagotovi spremembo te diskriminacijske zakonodaje.

O problemih zaposlovanja so predstavniki DGB povedali, da si njihova sindikalna organizacija še posebej prizadeva zagotoviti, da bi bilo čimmanj nezaposlenih med tujimi delavci. Tako so omenili, da je od 85.000 Jugoslovanov, zaposlenih v pokrajini Baden-Württemberg, samo 2117 nezaposlenih, kar je po njihovih besedah zelo malo v primerjavi s skupnim številom. Ker je največ nezaposlenih ravno med nekvalificiranimi in polkvalificiranimi delavci, so poudarili, da je njihova glavna težnja v tem, da tujce v čim večjem številu usmerjajo v poklicno izobraževanje. To pa ni lahko, še posebej, ker druga generacija tujih delavcev pogosto nima ustrezne predizobrazbe, saj na primer v lanskem letu v Nemčiji kar 200.000 nenemških otrok ni obiskovalo osnovne šole. DGB se zaradi tega zelo trudi, da bi s svojo dejavnostjo vplivala na spremembo njihovega socialnega položaja. Zavedajo se namreč, da je splošna izobrazba pomembna tudi za poznavanje osnov delovne zakonodaje, ne pa samo za njihovo strokovnost. V tem smislu so tudi razumeli naš interes za dodatne oblike izobraževanja naših delavcev, kot je na primer pouk materinega jezika in poznavanje osnovnih družbenozgodovinskih dogajanj v naši deželi, saj je naša skrb za njihovo nacionalno in osebno oblikovanje povsem normalna.

Seznanili so nas tudi o njihovih stališčih o novih predpisih, ki se pripravljajo za zaposlovanje tuje delovne sile in ki naj bi urejali njihov status v Nemčiji v bodoče. Gre za spremembo delovne zakonodaje, ki naj bi uredila zaposlovanje tujcev v tej deželi. Skupaj s predpisom iz leta 1973, ki je prepovedal novo doseljevanje v Nemčijo, pa bi v bistvu te spremembe delovale zelo restriktivno in privedle do zmanjšanja števila tujih delavcev, kar smo jim mi tudi odkrito povedali. DGB namreč v načelu sprejema to usmeritev, prizadeva si le, da bi objektivizirala pogoje, ki bodo urejali posameznikov status v družbi in možnosti za ohranitev njegovega delovnega mesta. Po obstoječih predlogih naj bi tuji delavci po petih letih nepretrganega bivanja v Nemčiji (in to, če v tem času ne bi bili več kot tri mesece v tujini) dobili pravico do neomejenega dovoljenja za delo. S tem bi se njihov položaj v toliko utrdil, da jih oblasti ne bi mogle poslati domov niti v primeru, če bi bili nezaposleni. Po osmih letih pa naj bi dobili trajno dovoljenje za bivanje, kar bi bilo skoraj enakovredno nemškemu državljanstvu. Seveda pa bi v obeh primerih morali izpolnjevati določene pogoje, ki so, na primer, za trajno dovoljenje za bivanje že zelo visoko postavljeni (med drugim mora tuji delavec popolnoma obvladati jezik, biti mora integriran v družbeno in kulturno okolje, imeti mora ustrezno stanovanje, otroci morajo obiskovati osnovno šolo itd.). DGB vse te pogoje sprejema, prizadeva si le, da se nekateri pojmi natančneje definirajo, tako na primer, da se točno opredeli, kaj je to zadovoljivo znanje jezika, kaj je to ustrezno stanovanje itd., ter da se prepreči uradniško zlorabljanje teh regulativ. Zaradi tega predlagajo, da bi se oblikovale posebne komisije, v katerih bi bili zastopani tudi predstavniki sindikata, tuji delavci, delavski sveti po podjetjih, in katere bi potem odločale, ali posameznik izpolnjuje pogoje ali ne.

Zelo zanimive so bile tudi informacije o pravni pomoči, ki jo DGB nudi svojim članom, kadar le-ti pridejo v konflikt z delodajalcem. Povedali so, da so na primer v letu 1977 imeli 781 pravd pred sodišči in da jih je od tega bilo 81 takih, ki so zadevale jugoslovanske delavce, in v katerih je šlo za 346.000 DM materialne vrednosti. Največkrat je bil vzrok spora ohranitev delovnega mesta. Povedali so, da so 18 pravd (od 81) dobili, 12 jih je sodišče zavrnilo, v 48 primerih je prišlo do kompromisne rešitve, 5 pravd pa je šlo na višje sodišče. Dobili so tožbe v vrednosti 285.000 DM.

Danilo Slivnik

V prilogi Sindikalni poročevalec št. 12 so objavljeni osnutki temeljnih dokumentov 8. kongresa ZSJ:
— statut Zveze sindikatov Jugoslavije
— resolucija o nalogah Zveze sindikatov Jugoslavije v boju delavskega razreda za razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in političnega sistema socialistične Jugoslavije.

Cena za izvod je 5 din.

NAROČILNICA

Nepreklicno naročamo pri ČGP Delo TOZD Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, ... izvodov priloge Sindikalni poročevalec št. 12 po 5 dinarjev za izvod.

Priloge nam pošljite na naslov: .....

.....
Ulica, poštna številka, kraj

Naročeno, dne, kraj .....

Žig

.....
(Čitljiv podpis naročnika)

TA TEDEN V ŽARIŠČU

BEOGRAD — Predsednik republike Josip Broz Tito je poslal svetovni konferenci za boj proti rasizmu in rasni diskriminaciji, ki poteka v Ženevi, poslanico, v kateri je med drugim poudaril, da so neuvrščeni na vseh svojih srečanjih in tudi na nedavnem v Beogradu odločno obsodili vse oblike kolnializma, rasizma in rasnega razlikovanja. Prav tako je bila izražena odločna podpora prizadevanjem OZN za odpravo vseh ostankov kolonializma in rasizma ter boju osvobodilnih gibanj. »Upam,« je zapisal predsednik Tito, »da bo svetovna konferenca namenila pozornost tudi drugim oblikam diskriminacije, kot so na primer vprašanje zaščite in krepitve pravic nacionalnih manjšin...« Medtem so se na konferenci v Ženevi že zvrstili za govorniško tribuno predstavniki osvobodilnih gibanj afriškega juga, ki so vsemu svetu govorili o zločinskih dejanjih belih rasistov v Rodeziji, Južnoafriški republiki in Namibiji.

BUKAREŠTA — Kitajski državni in partijski voditelj Hua Kuo-feng končuje večdnevni obisk v Romuniji in bo v ponedeljek dopotoval na prijateljski in uradni obisk v Jugoslavijo. Kitajskemu voditelju so sosednji Romuniji pripravili na moč prisrčen sprejem in gostoljubje. Politični opazovalci pri tem poudarjajo, da bo Hua Kuo-fengov obisk pomenil novo spodbudo za izboljšanje partijskih in državnih odnosov. Ob koncu obiska bodo podpisali več gospodarskih sporazumov. Vsekakor kaže obisk kitajskega voditelja v Romuniji utrjevanje samostojne politike Romunije, ki je sicer članica varšavskega sporazuma in tako imenovanega socialističnega tabora.

PEKING — Zunanja ministra LR Kitajske in Japonske, Sonoda in Huang Hua sta podpisala meddržavni sporazum o miru in prijateljstvu. Moskovski časnik »Pravda« je ta sporazum, ki je plod večletnih pogajanj, ocenil kot pogodbo, ki je v nasprotju z interesi miru in popuščanja mednarodne napetosti. Japonskemu vodstvu zameri predvsem to, da je v sporazumu zapisana točka o »hegemonizmu«, ki naj bi bila uperjena proti Sovjetski zvezi. Opazovalci menijo, da bo kitajsko-japonski sporazum bržkone negativno vplival na odnose med Sovjetsko zvezo in Japonsko, ki prav tako že dolgo pripravljata globalni meddržavni sporazum.

LIZBONA — Portugalski predsednik general Eanes je zaupal mandat za sestavo nove vlade nekdanjemu ministru za industrijo v prvi socialistični vladi Maria Soaresa, neodvisnemu politiku Nobri da Costa. Portugalski politiki ocenjujejo, da bo dežela dobila »uradniško« vlado in da bodo predčasne parlamentarne volitve takoj potem, ko bodo sprejeli novi volilni zakon in revidirali volilne sezname.

TEHERAN — Iran znova pretresa močan val nemirov in demonstracij, ki je terjal tudi več deset žrtev. Opozicija, ki je sprožila nemire, zahteva večje politične svoboščine ter izboljšanje gospodarskih in socialnih razmer v deželi.

BRAZZAVILLE — V LR Kongu so preprečili poskus državnega udara. Za zdaj še ni znano, kdo je v ozadju poskusa nasilne spremembe oblasti v tej deželi v osrčju Afrike, predsednik države Opanga pa je izjavil, da so »zaroto skovali v zahodnih prestolnicah.«

Organizatorji rekreacije v gozdni šoli Partizana Slovenije

V gozdni šoli Partizana Slovenije v Mozirju je bilo tudi letos več tečajev za vzgojo novih kadrov — vaditeljev in organizatorjev rekreacije. Med drugim so bili v gosteh v mozirskih šotorih ob Savinji tudi študentje VŠTK iz Ljubljane in pedagoške akademije iz Maribora, da bi se izpopolnili v nekaterih športnih aktivnostih v naravi.

Te dni se je končal v Mozirju prvi specializirani tečaj za organizatorje športne rekreacije v krajevnih skupnostih. Udeleženci so poslušali predavanja o teoriji in metodiki rekreacije, športni medicini ter organizaciji tekmovanj, vsak dan pa so se tudi praktično izpopolnjevali v športnih igrah, orientiranju in drugih dejavnostih v naravi. V zimskem času se bodo še enkrat zbrali, sedaj z namenom, da bi se izpopolnili v ustreznih zimskih športih.

Poleg udeležencev tečaja za organizatorje rekreacije je bilo ukrati v Mozirju tudi 43 pripravnikov za vaditelje oddelkov v društvih Partizan. Prizadevno so se urili in poslušali predavanja od jutra do večera, da bi si pridobili kar največ sodobnih metodičnih prijemov in praktičnega znanja za uspešno delo v domačih društvih.

Za konec tečaja so si udeleženci ogledali Savinjski gaj v Mozirju — lepo urejen svet na desnem bregu Savinje, kjer so se vrtnarji, ribiči, lovci, gozdarji in drugi prijatelji ter varuhi narave potrudili, da so dali obiskovalcem na ogled veliko lepega in zanimivega iz življenja in dela prebivalcev Gornjesavinjske doline. Še to naj dodamo, da so del sprehajalnih poti med zelenimi nasadi, cvetočimi gredami in etnografskimi znamenitostim prvič posuli z žaganjem. Tako so zdaj pota mehka in prožna, prijetna za hojo in mikavna tudi za trimsko vadbo teka v naravi.

D. U.

Razvedrilo poletnih dni — žal za marsikoga precej predrago!

Še veliko kamnov spotike pri uresničevanju nalog na področju telesne kulture

Preveč nasprotovanja vsemu, kar je novo

Pogosto poudarjamo, kako velik korak smo v minulih petih letih naredili na telesnokulturnem področju. Pomembno vlogo pri uresničevanju začrtanih izhodišč so odigrale družbenopolitične organizacije in njihove zveze ter telesnokulturne skupnosti občin, mest, obale in republike, saj nam je v mnogih primerih že uspelo preseči cehovstvo in zaprtost. Delo v minulem obdobju, ki je slednjič le rodilo nekatere zaželene sadove, pa so spremljale tudi pomanjkljivosti, ki so glavni kamen spotike za še hitrejše uresničevanje zastavljenega razvojnega koncepta na telesnokulturnem področju.

Tako, denimo, še zdaleč ne moremo biti zadovoljni z razvitostjo delegatskih odnosov, še posebej v telesnokulturnih skupnostih ne. Ob tem, da so ustanovljene telesnokulturne skupnosti že v vseh socialističnih republikah in socialističnih avtonomnih pokrajinah, je njihovo medsebojno sodelovanje še prekromno. Veliko premalo smo še storili za zagotovitev neposredega vpliva delovnih ljudi in občanov na vsebino dela in na odločanje zveznih organov in organizacij na telesnokulturnem področju ter na njihovo samoupravno organiziranost.

Značilno je tudi, da se v boju za uresničevanje sprejetih stališč pojavljajo najrazličnejši odpori. Nekateri so posledica nerazumevanja ali premajhne obveščenosti, nekateri pa so posledica zavestnega nasprotovanja vsemu, kar je novo, še posebej vsem tistim sklepom, ki razlaščajo monopole in ukinjajo privilegije, privatizacijo.

Množični telesnokulturni dejavnosti smo glede na svoje sklepe in obljube posvetili doslej vse premalo pozornosti. Nismo še, denimo, razvili ustreznih mehanizmov za odpravo socialnih razlik in za vključitev tistega kroga delovnih ljudi in občanov, ki še vedno ne sodelujejo v nobeni obliki telesnokulturnega delovanja. Nedvomno je to tudi posledica tega, da še ni zaživela oziroma da je še vedno neučinkovita naša usmeritev na tri temeljne stičiščne dejavnosti. V mislih imamo seveda delo na naših šolah, v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih.

Vse premalo smo se nadalje potrudili, da bi nosilci telesnokulturne dejavnosti prilagodili organizacijo dela času in potrebam. Sem sodi tudi še vedno nerešeno vprašanje življenja in dela društev in njihovih zvez, ki štejejo med najpomembnejše nosilce telesne kulture v vseh okoljih, še posebej v krajevnih skupnostih. Neprilagojenost društev in klubov novim družbenim odnosom v telesni kulturi in v celotni družbi kot tudi določeno nerazumevanje in nerazčiščenost odnosov med društvi, klubi ter drugimi nosilci telesne kulture, predstavlja resno oviro pri usklajevanju dejavnosti na tem področju.

In ne nazadnje zavira hitrejši telesnokulturni razvoj tudi preveč zahtevno administrativno delo in s tem težnja po nesorazmernem povečanju administrativnih, tehničnih in organizacijskih delavcev, zlasti, če to postanejo še vedno redki telesnokulturni strokovnjaki. Takih in podobnih primerov pa poznamo iz naše vsakdanje prakse prej preveč kot malo.

Ne glede na vse omenjene slabosti pa velja sprejeto usmeritev, še posebej plan razvoja telesne kulture v Sloveniji, ki vključuje tudi portoroški samoupravni sporazum, še odločneje in hitreje uresničevati. Pri tem mora biti v središču pozornosti nadaljnje podružbljanje te dejavosti z vsebinskim poglabljanjem delegatskih razmerij in odnosov. Poseben poudarek moramo dati uresničevanju ustavne vloge krajevne skupnosti, ki mora tudi na tem področju telesne kulture dobiti ustrezno mesto in s svojo samoupravno organiziranostjo omogočiti občanom in delovnim ljudem redno in vsakomur dostopno telesnokulturno udejstvovanje.

—a.

Delavske športne igre obale

5.500 tekmovalcev

Zoran Vlajić

Pred nedavnim so se končale letošnje spomladanske delavsko-športne igre obale, na katerih so sodelovale ekipe 76 sindikalnih organizacij s 5500 tekmovalci. Tekmovali so v 13 športnih panogah.

Organizator tekmovanja je bil obalno-kraški sindikalni svet, vodila pa ga je njegova komisija za šport in rekreacijo. Ob koncu tekmovanja smo »prvega človeka« iger, predsednika komisije Jovo Vidakovića, zaprosili, da pove kaj več o igrah.

»Povedati moram, da so bile to doslej najbolj množične igre. Vsako leto je več delavcev in delavk, ki se ukvarjajo z rekreacijo in se udeležujejo športnih tekmovanj. Igre so minevale v dobrem razpoloženju in brez pritožb.«

Svečana podelitev pokalov in priznanj je bila v izolskem parku Arrigoni.

V posameznih disciplinah so bili najboljši:

Moški — mali nogomet: Slikoplast, odbojka: Tomos, šah: Tomos, rokomet: Tomos, namizni tenis: Delamaris (posamezno Kodrič), balinanje: Droga Portorož, streljanje: Tomos (posamezno Zupančič), vlečenje vrvi: Tomos, kros: Baruca, OB Valdoltra, Furlanič, Lama Dekani, Kozlovič OTKS, plavanje: Milkovič, Tomos, Bandelj Luka Koper, Zabukovec, Invest Biro Koper.

Ženske — odbojka: Tomos, kegljanje: Tomos, šah posamezno: Hodnik, Cimos, rokomet: Ortopedska bolnišnica Valdoltra, namizni tenis: Tomos (posamezno Ličen Tomos) streljanje: Tomos (posamezno Radišič Tomos), kros Čehovin, PTT, Facejevič, Studio, Regent, Knjižnica, plavanje: Simčič, Bolnišnica, Omčikus, Cimos, Tavželj, Splošna plovba.

V skupni uvrstitvi so bili daleč najboljši delavci in delavke Tomosa, ki so zbrali 539 točk, druga je bila ekipa Mehanotehnike (258) in tretja Luke Koper (236 točk). Ekipa UJV Koper pa je prejela pokal za fair play.

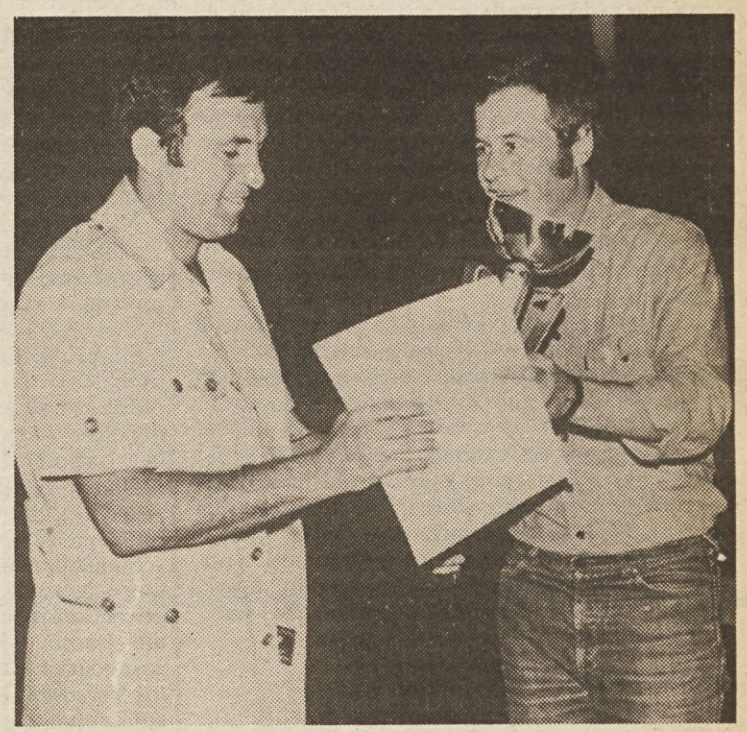

Pokal za prvo mesto v skupni uvrstitvi znova v rokah predstavnikov Tomosa. Foto: Z. V.

Prve letne igre Mercatorjevih delavcev, kmetov

V Ptuju bo zaključek Mercatoriade 78

Franjo Hovnik

S srečanjem ekip v malem nogometu na igriščih v Ljubljani, Ormožu in Kršekm so se začele I. letne športne igre delavcev, združenih kmetov, učencev v gospodarstvu in upokojencev SOZD Mercator. Mercatoriada 78 se uradno imenujejo ta športna srečanja. Prvi je bil na vrsti mali nogomet. Sledijo še druga športna srečanja. Samo v malem nogometu je tekmovalo 16 ekip. Finalisti pa so DS SOZD Mercator, Agrokombinat Krško in Nanos iz Notranjske. Vsa druga tekmovanja bodo na sporedu do konca avgusta, ko se bodo na finalnem srečanju 8. in 9. septembra letos pomerile najboljše ekipe za posamezne naslove v Ptuju.

Nedvomno gre za eno najbolj množičnih športnih tekmovanj članov neke SOZD. Še posebej, ker danes šteje SOZD Mercator že 10.100 delavcev in 3000 kmetov, ki združujejo svoje delo v 63 temeljnih organizacijah, ki imajo svoje sedeže v 30 občinah v SR Sloveniji, zunaj nje pa še v Beogradu, Bujah in Čabru. Poleg tega ima Mercator še v 15 občinah v SR Sloveniji in SR Hrvaški poslovne enote, ki niso organizirane kot TOZD.

Omeniti velja, da imajo v večini DO SOZD Mercator dokaj dobro razvite interesne dejavnosti, med katerimi prevladuje tehniška kultura. Prav športna srečanja pa imajo vsestranski in neprecenljiv pomen, saj se člani te velike delovne skupnosti iz različnih krajev Slovenije in Hrvaške na takšnih športnih srečanjih med seboj spoznavajo ter tako krepijo prijateljstvo, enotnost in bratstvo.

Razveseljivo je, da skorajda v vseh delovnih organizacijah združene organizacije SOZD Mercator posvečajo množični športni rekreaciji zaposlenih vedno več skrbi. Srečanje športnikov Mercatorja ne bo zanimivo samo s tekmovalnega stališča, saj bo po svoje prispevalo tudi k medsebojni izmenjavi izkušenj pa tudi k uveljavljanju samoupravnih odnosov.

Velja še omeniti, da I. letne športne igre združene organizacije Mercator minevajo v času, ko so si nogometaši Mercatorja vnovič priborili pravico za vstop v drugoligaške vrste.

V Ptuju, kjer bo med 8. in 9. septembrom finale prvih letnih športnih iger, želimo vsem nastopajočim kot tudi organizatorjem tega množičnega srečanja mnogo športne sreče in seveda lepega vremena. Predvideno je namreč, da bo večina sklepnih tekmovanja na prostem — na športnih igriščih pri Ptujskih toplicah.

Razvoj slovenskih sindikatov od 3. do 8. kongresa (II.)

Vsi naši delovni dogovori

Profesor Božidar Zakrajšek

Rast proizvodnje in razvoj samouprave je neposredno povezana s problemi prosvetne in kulturne rasti delavcev, o čemer je pripravil referat Ivo Tavčar. V njem je opozoril na to, da so sindikalne organizacije precej zanemarile skrb za prosveto in kulturo, še posebno po ustanovitvi prosvetnih društev, na katere so sindikati preložili vsakdanjo skrb za zadovoljitev kulturnih potreb delavcev, vendar s tem ne bi smeli odložiti tudi odgovornosti za kulturno politiko in za splošno usmerjanje kulturno-prosvetnega dela. Poglavitni problem kulturne politike je še vedno izobraževanje, ki še nima trdnih temeljev v reformirani šoli. Pri tem je referent še posebej opozoril na problematiko strokovnega šolstva, kjer bo nujno potrebno urediti njegov gmotni položaj in ga organizacijsko povezati in vključiti v celotni šolski sistem. S tem je povezano tudi nadaljnje širjenje izobraževanja odraslih, ki nastaja v različnih oblikah odvisno od potreb. Sindikati naj v bodoče posvetijo večjo skrb amaterskim prosvetnim društvom in seznanjanju svojih delavcev o dosežkih poklicnih kulturnih ustvarjalcev, za kar mora dobiti tudi vpliv na odločanje o splošnih prosvetno-kulturnih zadevah in sredstvih zanje. Važno vlogo za izobraževanje in kulturni dvig delavcev ima tudi tisk in to tovarniška glasila, Delavska enotnost in splošna lokalna glasila. Vpliv sindikata bi se moral povečati predvsem v tovarniških in lokalnih glasilih.

O kadrovskih in organizacijskih problemih je pripravil referat Rudi Ganziti. Na območju republiškega sveta je bilo organiziranih 2683 sindikalnih podružnic, 113 občinskih, 9 okrajnih sindikalnih svetov ter 28 republiških odborov strokovnih sindikatov in društev, ki imajo status sindikata. Ob koncu leta 1957 je bilo od 399.106 zaposlenih včlanjenih v sindikat 298.808 oziroma 73,4 % zaposlenih. Odstotek članstva v primerjavi z zaposlenimi je bil najnižji v tistih strokah, ki imajo razdrobljene podružnice, in tako ostaja del zaposlenih neorganiziranih, prav tako je število članstva nesorazmerno nizko v nekaterih gospodarsko manj razvitih krajih. V zvezi s finančnimi težavami je v zadnjem obdobju prihajalo do zmanjšanja števila poklicnih kadrov predvsem v republiških sindikalnih vodstvih, do opuščanja sej plenumov in do sklepanja v predsedstvih, kar je zelo zožilo krog sindikalnih aktivov. Zato bi si morali prizadevati, da bi poleg občnega zbora sindikalne organizacije vedno čim širši krog odbornikov odločal o vseh pomembnejših sklepih in odločitvah. Tako bo mogoče aktivirati širok krog aktivistov. Pomanjkanje kadrov bi lahko omilila združitev sorodnih strokovnih sindikatov, kot so se že združili tekstilci in usnjarji ter rudarji in metalurgi, ali pa ustanovitev federacij.

S prehodom vrste pooblastil na občine dobivajo okrajni sindikalni sveti vse bolj usmerjevalni značaj, zato pa morajo občinski sveti postati pobudniki konkretnih akcij. Zato je potrebno širše zasnovati sam aktiv občinskega sveta, ki ne sme biti omejen na nekaj odbornikov, ampak ga naj sestavljajo dejansko najboljši delavski kadri, ki si delo smotrno porazdelijo med sabo. Poživiti bo potrebno tudi delo sindikalnih organizacij v podjetjih, kjer je slabo delo podružnice in neurejeni odnosi v podjetju pogosto vzrok za to, da ostajajo delavci neorganizirani in da vse delo sloni na nekaj sindikalnih odbornikih.

IV. občni zbor

Medtem ko so prvi trije občni zbori sledili v razmaku enega leta, pa je bilo med tretjim in četrtim že večje časovno razdobje, saj je bil 4. in 5. novembra 1959. leta v Ljubljani. Udeležilo se ga je 275 delegatov in več gostov, med njimi sekretar CK ZKS Miha Marinko, predsednik izvršnega sveta LRS Boris Kraigher in drugi. Poročilo o delu republiškega sveta od III. do IV. občnega zbora je prebral podpredsednik RS Leopold Krese, referat o bodočih nalogah sindikatov pa je pripravil predsednik Stane Kavčič. Na zboru so delegati izvolili novo vodstvo, in sicer 97-članski plenum in 7-članski nadzorni odbor. Člani plenuma so ob koncu izvolili 31-člansko predsedstvo in desetčlansko tajništvo. Za predsednika je bil ponovno izvoljen Stane Kavčič, za podpredsednika pa Leopold Krese in Jože Borštnar.

Podpredsednik Krese je v začetku svojega poročila poudaril, da je obdobje od zadnjega občnega zbora in še posebej od IV. kongresa ZSJ sicer kratko, a so sindikalne organizacije vendarle dosegle dokaj lepe uspehe. Ti uspehi so vidni zlasti v političnem uveljavljanju sindikatov in v njihovem praktičnem sodelovanje z organi upravljanja pri krepitvi demokratičnosti. Zlasti pomembna je bila vloga sindikatov na gospodarskem področju, saj so si prizadevali, da bi kolektivi dosegli večjo storilnost, vpeljali spodbudnejše načine nagrajevanja, izboljšali skrb za ljudi, si prizadevali za izboljšanje življenjskih razmer itd. S IV. kongresom in še bolj s praktičnim delom so pokopali razprave o tem, kaj so in kaj niso sindikati in ali so sploh potrebni. Sindikati so in morajo biti predvsem borbena množična politična organizacija zaposlenih ljudi, njihov program pa je program ZKJ in socialistične zveze, to je izgradnja socializma. Na uspehe sindikatov opozarja tudi večje zanimanje članstva, ki se je povečalo za 42.000 novoorganiziranih in znaša sedaj 83 % vseh zaposlenih. Vendar je ta odstotek še vedno različen po okrajih in tudi po posameznih strokah. Zato bo potrebno v bodoče posvetiti več skrbi manjšim in teritorialno raztresenim organizacijam, kjer je ta odstotek nižji.

Nove naloge so zahtevale tudi nekatere organizacijske spremembe, saj je težišče dela prešlo na sindikalne podružnice, občinske in okrajne sindikalne zveze, medtem ko republiški svet dobiva čedalje bolj usmerjevalno in instruktorsko vlogo. Zato je bilo potrebno združiti nekatere sorodne stroke in organizirati močnejše strokovne sindikalne odbore, ki jih je sedaj 14 namesto prejšnjih 28. V tem obdobju je RS skupaj z okrajnimi sveti posvetil vso pozornost organizacijski, kadrovski in vsebinski obliki dela v občinskih sindikalnih svetih, s čimer so se le-ti osamosvojili in postali marsikje pomemben dejavnik v oblikovanju občinske politike.

Niso redki primeri, ko o posameznih pomembnejših problemih razpravljajo komiteji zveze komunistov in sindikalni sveti na skupnih sejah. Razvoj občinskih sindikalnih svetov je pozitivno vplival tudi na delo in razvoj sindikalnih podružnic, od katerih je vse več takih, ki samostojno posegajo v različne probleme, ki se porajajo v kolektivih. Vendar bo temu potrebno tudi v prihodnje posvetiti vso skrb. Že sedaj deluje v sindikalnih odborih več kot 23.000 odbornikov, v različnih komisisjah in aktivih pa še več kot 20.000. Sindikati so pomemben rezervoar za organe delavskega in družbenega upravljanja na vseh področjih javnega življenja, zato bo potrebno nadaljevati s tečaji in seminarji, ki jih je že v prvi polovici leta obiskovalo 62.378 slušateljev. Za vzgojo delavskih kadrov morajo skrbeti predvsem sindikati, čeprav tudi druge organizacije ne smejo ostati brezbrzžne.

Pomembna naloga sindikatov v tem obdobju je bila tudi uvajanje nagrajevanja po storilnosti, pri čemer pa so marsikje naleteli na težnje posameznikov, da bi ohranili preživeli način nagrajevanja z osebnimi dohodki, neodvisnimi od storilnosti in gospodarskih uspehov kolektiva, kar pa nikakor ni v skladu s progresivnimi načeli delavskega samoupravljanja. Po najnovejših podatkih obračunava osebne dohodke po učinku blizu 80 % vseh kolektivov tudi v panogah, kjer je bilo največ ugovorov, kot so trgovina, gostinstvo, obrt. Vendar bo potrebno to obliko še razvijati, kar je dolžnost in naloga sindikatov, družbenopolitičnih organov.

Naslednja pomembna politična akcija sindikatov v minulem letu je bila skrb za izboljšanje življenjskih razmer ljudi, saj so občinski in okrajni sveti mnogokrat uspešno intervenirali za izboljšanje dnevne preskrbe zaposlenih, kjer je še veliko nerešenih problemov. Poleg tega je pomemben vpliv sindikatov na investicijsko politiko podjetij in občin, kjer so se spremenila razmerja v investicijski politiki v korist družbenega standarda iz tistega dela gospodarstva, ki daje hitre in uspešne rezultate predvsem v prid široke porabe. Skladno s širjenjem gospodarskih zmogljivosti je potrebno reševati tudi probleme življenjskih razmer delovnih ljudi.

Sindikalne organizacije so spremljale delo organov delavskega upravljanja in ga usmerjale zlasti v prizadevanja za oblikovanje pravilnih demokratičnih odnosov v kolektivih in za čimbolj racionalno gospodarjenje ter za čimbolj smotrno gospodarjenje s sredstvi. Pomembno vlogo so odigrali sindikati pri politično-ekonomski vzgoji članov samoupravljanja na seminarjih in tečajih. Veliko je bilo storjenega tudi pri urejanju delovnih razmerij, higienski in tehnični zaščiti, za večjo varnost pri delu, za zdravstveno preventivno dejavnost, za izboljšanje medsebojnih odnosov in drugih dejavnikov, ki vplivajo na delavčevo počutje in storilnost.

Sindikati so v minulem obdobju močneje posegali tudi v kulturno-prosvetno dejavnost, pri čemer so se zlasti prizadevali za razvito izobraževanje delavcev. Doseženi so bili znatni uspehi v zakonodajnem, organizacijskem in programskem pogledu, kot denimo predpis o možnosti vpisa delavcev iz prakse na višje in visoke šole. Pomembno je tudi izobraževanje v posebnih oddelkih za odrasle, ki delujejo pri rednih šolah, saj število teh oddelkov stalno narašča. Za vse te šole morajo sindikati zagotoviti smotrno kadrovanje, tako da bodo vanje usmerjali najboljše in najbolj sposobne delavce iz proizvodnje in jih materialno in moralno podprli. Zavzemati se morajo za ustanavljanje izobraževalnih centrov pri podjetjih. Doslej jih 30 že obstaja pri podjetjih in 3 pri poslovnih združenjih. Skupaj z Zvezo »Svobod« in prosvetnih društev so sindikati organizirali 2 seminarja za nove kadre na delavskih univerzah, ki jih je bilo v tem letu ustanovljeno 30, ustanovitev 20 delavskih univerz pa še pripravljajo. Omeniti je potrebno še delo 702 prosvetnih društev, od tega 171 delavskih in prosvetnih društev »Svobod« z 38.921 člani, med katerimi je 13.359 delavcev. Ta delavska društva so pričela poleg redne dejavnosti organizirati tudi razvedrilo in rekreacijo za delavce v obliki različnih izletov in delavskih športnih iger, za kar imajo veliko zaslug tudi sindikati.

Osnovne naloge sindikatov v prihodnje pa je v svojem referatu prikazal Stane Kavčič in jih razvrstil v nekaj skupin: naloge v zvezi z gospodarskim razvojem, nagrajevanje po delovnem učinku, socialna služba, kulturno-prosvetno in izobraževalno delo, politično-demokratična vzgoja sindikatov. Pri tem je še posebej naglasil pomen nagrajevanja po učinku in nalogo sindikalnih vodstev, da morajo tiste kolektive, ki so ostali pri starem mezdnem načinu delitve dohodka, pripraviti do tega, da bodo tudi pri njih začeli nagrajevati po učinku. Sindikati morajo pospeševati in podpirati razvoj kadrovsko-socialne službe v podjetjih in v sodelovanju z drugimi organizacijami bolj odločno reševati pereča vprašanja stanovanjske graditve, otroškega varstva, prometa, preskrbe in drugih komunalnih problemov. Na kulturno-prosvetnem področju si morajo prizadevati, da bodo organi samoupravljanja v kolektivih bolj kot dotlej razumeli materialne potrebe ljudskokulturnega, prosvetnega in izobraževalnega dela in prispevali sredstva za materialno in kadrovsko okrepitev teh ustanov. Naloga sindikalnih organizacij je, da se na podlagi vsestranske analize in upoštevaje splošne smeri družbenopolitičnega razvoja, opredeljenega v programu ZKJ, javno in odločno bore proti vsem birokratskim poskusom, da bi zavrli razvoj demokratičnih odnosov, v katerem naj kolektivi sami odločajo o svojih problemih.

Pomenek med odmorom 6. občnega zbora RSSS; v ospredju France Popit, Vida Tomšič, Svetozar Vukmanovič-Tempo in Miha Marinko

V. občni zbor

V petek, 5. januarja 1962. leta je bil v Ljubljani V. občni zbor republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Poročilo o delu republiškega sveta in referat o neposrednih nalogah sindikatov je imel predsednik sveta Stane Kavčič. Občni zbor je izvolil 97-članski plenum in 7-članski nadzorni odbor. Na prvi seji plenuma so nato izvolili 32-člansko predsedstvo in 8-člansko tajništvo. Za predsednika in oba podpredsednika so bili ponovno izvoljeni Stane Kavčič, Jože Borštnar in Leopold Krese. Glavna značilnost občnega zbora je bila v tem, da se v poročilu in v razpravi ni omejil le na konkretne in najbolj aktualne gospodarske naloge, na trenutne operativne in organizacijske naloge sindikatov, pač pa je obravnaval bistvena vprašanja družbenoekonosmskega razvoja Slovenije s širših idejno-teoretičnih aspektov. Tak način obravnave je omogočil tehtno oceno minule dejavnosti sindikatov ter idejno poglobljeno razmišljanje in sklepanje o bodočih nalogah, mestu in vlogi sindikatov.

Za obdobje dveh let, ki sta minili od IV. občnega zbora, je značilen izredno hiter in dinamičen naterialni in idejni razvoj slovenske družbe, ki je prinesel številne spremembe v materialnih osnovah in odnosih ter pospešil rast socialistične zavesti delovnih ljudi. K temu napredku so sindikalne organizacije prispevale velik delež, saj se je okrepila njihova družbena veljava in demokratično-politična ter mobilizacijska vloga. Uveljavile so se kot pobudnik za poglabljanje socialistične demokracije, za čimvečji vpliv proizvajalcev na vseh področjih družbenega dogajanja, za nadaljnji razvoj in izpopolnjevanje delavskega in družbenega samoupravljanja. Odločno so se zavzemali za nagrajevanje po delu in za delitev dohodka po znanih socialističnih načelih. To njihovo veliko vlogo je v razpravi označil tudi tov. Miha Marinko, ko je dejal: »Bili so časi, ko so nekateri celo že spraševali, ali imajo sindikati še kakšno mesto in vlogo. Takrat smo morali zelo vehementno nastopati proti takšnim mnenjem. Danes pa se vidi, kako velik uspeh so dosegli sindikati, kako močna je njihova vloga in kako koristno sodelujejo sindikalne organizacije v najširšem smislu v uveljavljanju socialističnega družbenega sistema.« (DE 1-XX — 13. jan. 1962, stran 1).

V sedanjem obdobju je predvsem pomembno, da se nenehno krepijo tiste družbene sile, ki se zavzemajo za nadaljnjo demokratizacijo življenja, razvoj in materialno krepitev samoupravljanja, materialno krepitev delavske in komunalne samouprave. Osnovno vprašanje graditve socializma je postalo široko vprašanje uresničevanja delitve po delu. V prizadevanju za njegovo dosledno uresničitev pa je potrebno premagati nekatera materialna nesorazmerja, ki so posledica različnih objektivnih in subjektivnih vzrokov. Proizvajalec se vedno bolj uveljavlja v svojem delovnem odnosu do države in njenega aparata in v razmerah bolj bolj osvobojenega dela spreminjanja sebe in svojega odnos do družbe. Hkrati s takšnim razovjem postopno odmira klasični način delovanja in pojmovanja sindikatov ter njihovega družbenega položaja, saj niso več edini varuhi delavskih pravic, niso transmisija državnega aparata, niso nikakršna oblast pa tudi ne guvernanta delovnih kolektivov, čeprav tu in tam še prevladujejo tudi takšna pojmovanja. Sindikati so po besedah predsednika »organizirani kot eden družbenih dejavnikov, ki na podlagi lastnih spoznanj, samostojnega presojanja in zrelosti v skladu s splošno smerjo graditve socializma in na podlagi tesne povezanosti z vsakodnevnim praktičnim delovanjem delovnih kolektivov in proizvajalcev sodeluje v vsakodnevnem dogajanju in z zavestjo popolne soodgovornosti za vse dobre in slabe strani našega socializma pomaga vplivati in naprej usmerjati tokove vsakodnevnega družbenega dogajanja.« (DE 1-XX — 13. januarja 1962).

V tem obdobju se je v vodstva osnovnih organizacij vključevalo vedno več novih kadrov, zlasti mlajših delavcev iz neposredne proizvodnje, kar se je pokazalo tudi v dokaj obsežni rotaciji, saj je bilo na občnih zborih sindikalnih organizacij v letu 1960 zamenjanih 45 % vseh odbornikov, naslednje leto pa še polovica. V vodstva so se čedalje bolj vključevali politično najbolj podkovani ter ekonomsko razgledani delavci in proizvajalci, kar je vplivalo tudi na stalno naraščanje števila članstva. Tako je bilo leta 1959 organiziranih v sindikatih Slovenije 361.000 članov, naslednje leto 389.000 in v enajstih mesecih leta 1961 že 408.000 ali 86 % vseh zaposlenih. S tem so bili z organizacijskega stališča zagotovljeni vsi pogoji za to, da bi osnovne organizacije postale množični uresničevalec skupne politike in še mnogo močnejši dejavnik v prizadevanjih za čimvečjo aktivnost svobodnih proizvajalcev in upravljavcev.

Predsednik Stane Kavčič je po izvolitvi vodil slovenske sindikate samo dobro poldrugo leto, saj je bil 5. junija 1963. leta imenovan za predsednika ideološke komisije pri CK ZKS in je bil nato na 3. plenumu republiškega sveta ZS za Slovenijo izvoljen za novega predsednika RS ZSS dotedanji sekretar okrajnega komiteja ZK Ljubljane France Popit. Na tej seji so opravili še več kadrovskih sprememb v organih republiškega sveta v zvezi s sklepi 9. plenuma centralnega sveta ZSJ o novi organizacijski strukturi in metodah dela sindikatov, saj naj bi tedanjih 14 sindikatov združili v 6.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Kaj početi v delovnem tednu

— Si bral?

— Kaj, če sem bral?

— Da se bo delalo po novem namesto po pet le štiri dni v tednu?

— A tisto! Neumnost! Kot da se že sedaj dela več! Kar poglej, koliko ljudje je vsak dan dopoldne na cestah, na trgu, po trgovinah in lokalih. Na sestankih pa kar naprej ena in ista pesem o delu, sedanjem in minulem...

— Že spet nergaš! Če se toliko govori o delu, združenem, temeljnem, sedanjem in minulem, to nedvomno tudi nekaj pomeni, brez skrbi, da nekaj pomeni... Star slovenski pregovor pravi: kjer je dim, je tudi ogenj!

— Ja, dim že, dim!

— Ni stvari, ki bi je ti ne videl črne. Takšne narave si in pika. Vedno si bil proti vsemu novemu. Toda čas gre naprej, dragi moj, produktivnost dela stalno narašča. Kmalu bo vse na gumbe in ljudem se ne bo treba več dolge dneve potiti za stroji. Delali bomo le še po štiri dni, tri in nazadnje morda celo samo dva dni v tednu...

— A druge dni? Kaj bomo vendar počeli v prostih dneh?

— Počivali bomo.

— Kje bomo počivali? Doma med štirimi stenami? To je še manj zdravo kot delo....

— Kje? V naravi vendar!

— V vse bolj onesnaženi. Hvala lepa za tak počitek in napredek!

— Pomiri se vendar! Saj imamo vse več filtrov, visokih dimnikov in čistilnih naprav. Sicer pa se ne bom z bikom bodel, če sam ne sprevidiš, kam nas pelje razvoj. Samo poglej, koliko hotelov gradimo in kakšnih! Vse v marmorju, mozaikih, betonu! Pa motelov, lovskih in planinskih koč, pravcatih počitniških mest ob morju — pravo turistično industrijo! In koliko zdravilnih vrelcev smo odkrili v zadnjih letih! Že v vsaki vasi vrtajo v zemljo, da bi prišli do tople vode.

— Nikar ne sanjari! Kdo pa sploh lahko gre pri nas na dopust, te vprašam? Delavci? Tisti že morda, ki imajo počitniške domove, kaj pa drugi?

— To imaš prav! Vsi naši delavci zaenkrat res še ne morejo iti, ker potrebujemo devize in smo zato nastavili visoke turistične cene, ki pa so še vedno nižje kot drugod po svetu. In nas to rešuje. Ampak tudi delavci bodo lahko hodili na dopust, brez skrbi, da bodo lahko šli, in to takoj, ko se bo naše gospodarstvo malo uredilo...

— A kdaj se bo uredilo?

— Ko bo bolj na gumbe, kot je sedaj!

— Aha! In takrat bomo, po tvojem, delali samo štiri in še manj dni na teden, če te prav razumem?

— Ja, tako je!

— Pa saj so pri nas nekateri poizkusno že začeli uveljavljati takšno prakso...

— Kako to misliš?

— Pozimi se kar celotni kolegiji nekaterih naših ozedejev vozijo med službo smučat v hribe, to menda veš, ne?

— Ja, govorili se je nekaj o tem...

— Poleti pa so tako in tako dopusti? Ne!

— Ja, dopusti so!

— Ostaneta le še pomlad in jesen. Vendar se da tudi spomladi in jeseni službeni čas zelo koristno uporabiti, odkar smo vsepovsod postavili avtomatična kegljišča...

— Ne razumem!

— No, dopoldansko malico se raztegne, pa je! Ob našem terenskem kegljišču tako vsak dan parkirajo službeni avto od Elektro, poštarski, zraven pride do enih še nekaj cenilcev škod, občinskih referentov, pomočnikov direktorjev in tako vse dopoldne padajo keglji...

— Kako pa to veš?

— Saj kegljam z njimi!

— A ti tudi?

— Ja, jaz tudi. Zato pa ti pravim, da na našem terenu štridnevni alio tridnevni teden že lep čas preizkušamo v praksi. Je kar prijetno!

Janko Špiček

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 32

de	KONDUKTER	SEVERNI VETER V PRIMORJU	STAR. ČEŠKI ŠAHOVSKI VELEMOJSTER	IZUMITELJ ŽARNICE	EDEN OD FILIPINSKIH OTOKOV	STARO IME ZA MESTO KALININ V SZ	OBRATNA AMBULANTA	POLJEDELSKI STROJ ZA MLATENJE	IZLOČEK ŽLEZ Z NOTRANJO SEKRECIJO	SLIKARKA POTOKARJEVA	TELIČEK	DEL STOPALA
VRSTA ANTIBIOTIKA												
PROSTOR ZA PREDAVANJA												
NAKODRANA VOLNENA TKANINA							IGRALEC					
POSLANEC, OGLEDUH, SEL							KRILO POSLOPJA / NAJV. RUSKI FILOZOF					
VOJNI ODSEK			NAŠA IN TUJA BR. / SKLADNA, DOTRNO UREJENA CELOTA			PRVI SEKRETAR OZN / WILLIAM MAUGHAM				GL. MESTO JORDANIJE	UREDNIK	NAJVIŠJA GORA NA KRETI
REKA V SZ IN MONGOLIJI					FINSKI PISATELJ (MIKA) / MESTO V ZAH. ROMUNIJI							
DOMAČA TVORNICA RUBLJA				NAJVIŠJI EGIPČ. BOG / OČRT, OPIS					STRD / JAVNO PRIPOROČANJE IZDELKOV			
INSTINKT, GON						DOLG, NALIŠPAN GOVOR						
VELIKO FINSKO JEZERO						DEL GLEDALIŠKE IGRE						NAŠA NAJDALJŠA REKA
GORA S SMUČIŠČI NAD BOVCEM						SODNIK V GR. PODZEMLJU / RAJKO RANFL				KRAJEVNA SKUPNOST / RAZ-ČLENITEV		
SESTAVIL: R.N.	MESTO V GRČIJI, V TESALIJI	REKA SKOZI MÜNCHEN / KREŽEVA DRAMA					OLIVER TWIST	LETEV / RUSKI LINGVIST				
KRČEVINA, ROUT				SIBIRSKI VELETOK	RUSKA VLADARSKA RODBINA							
SLANO JEZERO V SZ, BOGATO RIB					SVETOVNO ZNANI BRAZILSKI NOGOMETAŠ	RUSKO ŽEN. IME / VOJAŠKI PRATEŽ						
ZDRAVNIKOV PREDPIS ZA ZDRAVILO							ZORANA ZEMLJA / OKR. SRBSKO MOŠ. IME				KMEČKO PREVOZNO SREDSTVO	DOLGOREPA PAPIGA
POTOVALNI NAČRT									VRSTA VRBE / VALENTIN VODNIK			
ZNAMENITA GROHARJEVA SLIKA								IDEAL				
VZDEVEK GOETHEJEVE MATERE				1				POSODA ZA CVETJE				

Rešitve pošljite do 30. avgusta 1978 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Dalamatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 32. Nagrade so 200, 150 in 100 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 30

Delavski svet, ilustratorka, Reni, Prevert, Ikaros, ratar, GT, Kokra, ena, Irka, Elton, Ron, EM, Irian, akonto, Vecko, Napier, Saar, JR, Anamit, di, Eden, vir, kej, Ipswich, oma, Bosanci, trg, Igo, Ekvador, Ormož, Aomori, Taivan, Davos, MT, Ri, Arad.

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 30

1. nagrada 200 din: Žekica Janžekovič, » Metalplast« Ruše, Smolnik 17

2. nagrada 150 din: Milica Huzjak, Gregorčičev drevored 5, 62250 Ptuj

3. nagrada 100 din: Milan inž. Travnikar, Župančičeva 2, 68330 Metlika

Nagrade bomo poslali po pošti.

Pismo z dopusta

Sprta samoupravljavca

Včeraj mi je Kovačev Mihec poslal z dopusta ob morski obali svoje četrto in zadnje pismo. Takole piše:

Veš, stric Janez, v teh dopustniških dneh, ki sem jih preživel v počitniškem domu našega kombinata, sem spoznal številne ljudi in njihove drobne in velike probleme, težave in človeške slabosti. Več o teh spoznanjih ti bom pripovedoval, ko sem bom vrnil v Staro mesto, tokrat pa ti bom popisal en sam »eklatanten primer človeške zaslepljenosti«, kot pravi moja mama; skušal ti bom razložiti, zakaj Masličevi in Podbregarjevi ne govorijo.

Jakoba Masliča, kombinatovega pravnika in sekretarja podjetja in njegovo ženo že poznaš, saj sem ti o njiju že pisal. Nandeta Podbregarja in njegovo ženo pa tokrat prvič omenjam. On je pomočnik glavnega inženirja, ona pa gospodinja.

Nekoč pred leti, so bili Jakob in Nande ter njuni boljši polovici najboljši prijatelji. Skupaj so hodili na izlete, prirejali žurfikse in domače zabave in kazalo je, da drug brez drugega ne morejo živeti.

Potelj pa sta obe družini družno kupili Hojnikovo njivo na Lazah in na njej uredili dve vzorni domačiji — za konec tedna. Pomagali so si pri gradnji hišic in urejanju vrtov in v naravi so iskali skupne možnosti za telesno in umsko rekreacijo. Jakobova žena je začela rediti kure, Nande je na svoji zemlji posadil jablane. Nandetovi ženi je solata tako dobro obrodila, da se je z njo pojavila celo na staromeškem trgu, Jakobovi otroci pa so na sosednji stojnici prodajali vrtne jagode.

Ker pa med svojima parcelama niso postavili plota, se je zgodilo, kar se je morala zgoditi.

Nandetova žena je letošnjo pomlad nekoliko podaljšala svojo solatno gredo in Jakobovi ženi se je zazdelo, da je ped ali dve segla v njeno posest. Takrat je na nekdanji Hojnikovi njivi izbruhnila tako imenovana verižna reakcija. Jakobova žena je javno povedala svoje mnenje o nezakonitem posegu sosede na njeno ozemlje, Nandetova žena pa je njene izjave zanikala in pri tem uporabila nekaj besed, ki jih ni moč najti v pravilniku o lepem vedenju. To je Jakoba razhudilo in je dejal: »No, no, punca, tako pa ne bomo govorili,« in Nandetova žena je rekla: »Ti pa tiho bodi, šleva« in Jakob je zavpil »Kaj si upaš, primitivka« in pri tem je namignil na njeno kmečko poreklo.

Prihodnjo soboto se je spor nadaljeval in se še razširil, Jakobove kure namreč niso vedele, kaj se dogaja med sprtimi sosedi in so zašle na Nendetovo posest, tamkaj pa jih je Nandetova žena napadla z metlo. Potem je Jakobova žena ugotovila, da Nandetove jablane mečejo senco na njena vrtičkarska prizadevanja in je rekla, da bo sodnijsko zahtevala odškodnino.

Jakob pa je dejal, da se ne bo pravdal in da bo s sekiro rešil ves problem. Vsi skupaj so bili tako glasni, da so okoliškim kmetom priredili pravo zastonjsko predstavo.

Od takrat Masličevi in Podbregarjevi ne govorijo med seboj. Menda se bodo po dopustu res tožili, kajti Jakob je nedavno tega posekal Nandetovo jablano, Nande pa je eni izmed Jakobovih kur zlomil nogo.

Zanimivo pa je dejstvo, da tovariša Maslič in Podrebar urejata ta svoj zasebno lastniški spor le ob koncu tedna; v ponedeljek, ko se lotita dela v kombinatu, pa vsak po svojih močeh družno samoupravljata in veliko vesta povedati, kaj vse bo še treba storiti za humanizacijo samoupravnih socialističnih odnosov.

Vidiš, stric Janez, ljudje imajo lahko tudi dva obraza: enega za samoupravljanje, drugega pa za medsebojne odnose.

Te pozdravlja
Tvoj Mihec

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. Izdaja ČGP Delo, TOZD Delavska enotnost. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. List urejajo: Andrej Agnič, Vojko Černelč (glavni urednik in direktor), Sonja Gašperšič, Milan Govekar, Marjan Horvat, Damjan Križnik, Rafael Lindič (tehnični urednik), Boris Rugelj, Bojan Samarin (odgovorni urednik), Janez Sever, Igo Tratnik, Andrej Ulaga in Janez Voljč. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalamatinova ulica 4, poštni predal 313-VI; naročninski oddelek tel.: 310-033, int. 278, 322-947. Uredništvo tel.: 316-672, 323-554 in 316-695; komerciala: Ljubljana, Tavčarjeva 5, tel.: 312-691. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-601-11807, devizni račun pri Ljubljanski banki, št. 501-620-7-121100. Posamezna številka stane 5,00 din, letna naročnina je 250,00 din. Rokopisov ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica« Ljubljana.

Med sedemnajstletnicami (in letniki!) na delovni akciji v Posočju

Volja močnejša od skale

Tekst in foto: Andrej Ulaga

Brigadirke in brigadirje že tradicionalne novomeške brigade Katja Rupena sem, ne da bi za to prej vedel, obiskal prav na »udarni dan«. S krampi, lopatami, težkimi kladivi in zagozdami so neutrudno grizli v strmi breg nad Slapom ob Idrijci in klesali v kamen prostor za bodoči rezervoar vodovoda. In kaj pomeni »udarni dan«?

»Namesto sedem ur bomo danes opravili osem delovnih ur,« me je poučila Polona Košele. »Še bolj kot vsak dan se bomo potrudili, da presežemo normo. Radi bi postali udarniki...«

»Polona, še to mi povej, zakaj ti pravijo brigadirji, da si avtoprevoznik?«

»Zato, ker vozim samokolnico. Izključno to delo pa opravljam zato, ker imam edina izmed brigadirjev za to potrebno kvalifikacijo. Imam namreč že šoferski izpit,« se je na pol v šali na pol zares pohvalila Polona, zagrabila naloženo samokolnico in že je bilo najinega pogovora konec.

Tudi brigadirji in brigadirke omenjene novomeške brigade, deklet je precej več kot fantov, prebivajo v Kobaridu tako kot vsi brigadirji v Posočju. Tu imajo lepo urejeno naselje, še posebej pa se lahko pohvalijo z dobro organiziranim življenjem. Vstajajo navsezgodaj, po navadi že ob štirih. Potem malo potelovadijo, kar resnici na ljubo vsem ni najbolj všeč, dvignejo zastavo, pozajtrkujejo in že sedejo na avtobus, ki jih po najkrajši poti potegne do delovišča.

»Naši dve četi opravljata zaključna dela za nov vodovod, drugi dve pa obnavljata cesto oziroma bankine in kanale ob poti, ki se vijuga proti Vrsnemu. Vsa dela so normirana in biti moramo kar pridni, če hočemo izpolniti ali celo preseči normo...« mi je pripovedoval Dušan Plut, namestnik komandanta brigade Katja Rupena in obenem traser na delovišču. Lahko trdim, da smo dober kolektiv in, česar smo še posebej veseli, da nam gre delo zelo dobro izpod rok. Mladi smo še, v poprečju komaj sedemnajst let, pa vseeno. Gre, če človek hoče, in če je še tako mlad in delo še tako zahtevno...«

Ko sem opazoval mlade roke, ki so vztrajno in neutrudno vihtele težke krampe in lopate in ko sem videl, kaj vse so že postorili novomeški brigadirji v pičlih sedmih dneh, nisem niti za hip podvomil, da bodo kos trdemu in obsežnemu delu.

»Res so pridni,« je pritrdil mojim mislim Andrej Grahel, eden izmed dveh starejših domačinov, ki vsak dan pomagata mladim brigadirjem. »Poglejte, toliko deklet in kako delajo! Ni kaj, vaščani smo vzljubili te mlade ljudi. Kako jih ne bi? Žrtvovali so svoj prosti čas, da nam bodo napeljali v naše domove vodo, da bomo tudi mi zaživeli kot ljudje.«

Kot rečeno, dekleta in fantje iz Novega mesta se v Posočju dobro počutijo. Pravijo, da so srečni. Vse je novo, zanimivo in mikavno. Še posebej življenje v naselju, kjer delajo po interesnih skupinah in kjer poleg tega zvedo veliko novega o naši samoupravni socialistični družbi. Drugo z drugim: dobra, zelo dobra šola za življenje!

Ko sem jih ob koncu svojega obiska še na kratko vprašal, kako so zadovoljni z oskrbo, s hrano in s podobnim, so mi zagotovili, da se res ne morejo pritožiti. Le Polona je pripomnila, da je čaj bolj slab, češ da je v njem preveč broma.

»Brom, zakaj neki?« sem se začudil.

»Zato, da nam fantje ne nagajajo,« me je poučila Polona.

»Pa vam?«

»Še kar. Šele po enajsti dajo mir!«

Zvezna sindikalna brigada »Bratstvo i jedinstvo«, sestavljajo jo sami mladi kvalificirani gradbinci iz vse Jugoslavije, v Posočju obnavlja domove in osnovno šolo v Voljčah

Pesmi o življenju na bregovih Soče

Tudi letos lahko sodelujejo v tradicionalni zvezni sindikalni brigadi mladih gradbenih delavcev le najboljši mladinci gradbenih podjetij vseh naših republik in pokrajin. Pred dobrimi desetimi dnevi so se zbrali v Kobaridu v skupnem brigadirskem naselju in si razdelili delo. Pred drugimi brigadirji so imeli seveda očitno prednost: lahko so zagrabili za najzahtevnejša dela, saj gre za same kvalificirane in visokokvalificirane zidarje, tesarje, železokrivce... torej za delavce, ki so v Posočju najbolj dobrodošli. Zato so jih domačini, ki jih vsako jutro že navsezgodaj pričakajo na deloviščih z vročo kavo, še toliko bolj veseli.

In še tale zanimiv podatek iz osebne izkaznice 74-članske zvezne brigade mladih gradbincev: velika večina je komunistov, pravijo, da kar 80 odstotkov, vsi od prvega do zadnjega pa pridno sodelujejo na najrazličnejših področjih vzgojno-izobraževalnega dela, ki predstavlja drugi del brigadirskega vsakdanjika.

»Ker z veseljem in zavestjo opravljamo svoje delo, vse teče po načrtih. Delamo vsi, med komandanti in onimi brez »čina« ni nikakršne razlike. Nihče izmed nas si ni predstavljal, da bomo že v nekaj dneh tako močno vzljubili življenje v tej prelepi dolini in mu posvetili toliko svojih pesmi. Zato ni čudno, da v vseh nas iz dneva v dan raste želja po vrnitvi na bregove Soče,« so mi ob slovesu dejali mladi brigadirji v Voljčah.

A. Ul.

Skupinski posnetek med delom. Za spomin. Od leve proti desni: Mihajlo Maričić, tesar iz Ivanjice, Midorag Grujić — vodja brigade v Voljčah, doma iz Niša, Šumar Miodrag — izučen zidar, sedaj poklicni organizator rekreacije v Zagrebu, Zdravko Krušarovski — kvalificiran tesar iz Baranije in Stanko Ljubisavljević — kvalificiran zidar iz Požarevca.

Milorad Šumar v akciji. Je mojster karateja; zato so v brigadirskem naselju organizirali tečaj za karate, ki ga vodi Milorad, obiskuje pa ga kar sto brigadirjev!

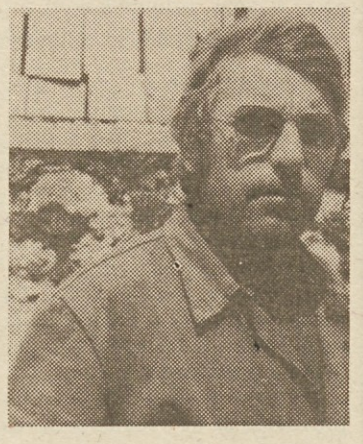

Miodrag Grujić, visokokvalificiran zidar iz Niša, vodja brigade v Voljčah, ki obnavlja šolo: »Prevzeli smo nalogo, da v celoti obnovimo notranjost šole. Dela je veliko, saj je vse dotrajano in razmajano.«

Med drugim bo potrebno odpeljati še na tone ruševin, da bo šola v Voljčah spet taka, kot jo potrebujejo in jo želijo prebivalci te vasice v Posočju